

bijenteelt

Maandschrift voor de Bijenteelt - ISSN 0166-6444

Jaargang 83 - no. 1 - januari 1981

Officieel orgaan van de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland

SPEURBIJTJES

Tarief: tot 20 woorden f 6,50, elk woord meer 35 cent. Bij vooruitbetaling te voldoen op gironummer 823276 van de Ver. tot Bevordering der Bijenteelt te Wageningen. Bij 11 keer plaatsen 10 % korting. Inzendtermijn voor de 10e van de maand, voorafgaande aan de maand van plaatsing. De redactie aanvaardt geen verantwoordelijkheid voor de inhoud.

GEVRAAGD: alles van en over KORFIMKERIJ (korven, boeken, gereedschap enz.). Reageert u eens! Tel. 010-746685.

ZADEN VAN WILDE PLANTEN. Vele inheemse planten zijn goede drachtplanten. Maar wie kent nog de blauw opschijnende korenbloemhoning? En wie heeft een akker met inkarnaatklaver in de buurt? In de **zadenlijst** die U wordt toegezonden na storting van f 3,50 op gironummer 4058000 t.n.v. CRUYDT-HOECK, Oude Kijk in 't Jatstraat 17, 9712 AE Groningen zijn 461 soorten opgenomen, waaronder vele **drachtplanten**. Misschien zijn Uw bijen er dankbaar voor, als U die lijst eens doorbladert . . . ?

TE KOOP: **gebruikte simplexkasten en gebruikte korven**. Tevens kopen wij alle soorten **Ned. bijenhoning**. C. van Holland, Dijkstraat 118, Veenendaal, tel. 08385 - 13795, b.g.g. 08385 - 10202.

WIJ KOPEN: **Inlandse Bijenhoning, Ruwe - Zuivere Bijenwas, Propolis. Honing- en Waszemerij** ARKADIA, Lochem, tel. 05730-2884 en 2219.

IN- EN VERKOOP van **bijenvolken, kasten en korven, honing en lege kasten en korven**. J. C. Basten, Burg. Brouwensweg 3, Horssen (Gld.), tel. 08874-1791.

Kaarsentrekkerij-Imkerij „De RIT” Zoelen (Betuwe), tel. 03448-1653. Groot- en detailhandel van kunststraat, bijenwas, bijenkorven, bijenwaskaarsen (gerold en gedompeld), honing, honingzeep, mede, honingcrème, pit, kandelaars enz. **Iedere dag geopend**.

JANNEKE DE JONG: **imkersartikelen** tegen de scherpste prijzen; in en verkoop van **honing**, inkoop van oude was. Willem v. Hillegaersbergstraat 60a, Rotterdam, tel. 010-224871.

TE KOOP: **nieuwe en gebruikte 3-raamshoningslingers nog voor de oude prijs**. H. de Vries, Huize St. Gertrudis, Workum, tel. 05151-1252. Bellen van 13.30 - 14.30 uur en van 18.30 - 20.00 uur.

TE KOOP GEVRAAGD: **partijen Nederlandse honing**, o.a. koolzaad-, zomer- en heidehoning. Wij bieden hoge prijzen. **HET BIJENHUIS te WAGENINGEN**, tel. 08370 - 12863.

BIJENBOEKEN gevraagd, **ook buitenlandse**, oude imkerstecuur, bijenprenten, bijenpostzegels, bijenspeeldjes, enz. Atze Dijkstra, Kampingerhof 6, 8431 AS Oosterwolde Fr. Tel. 05160-2439.

MAANDSCHRIFT VOOR DE BIJENTEELT

Hoofdredacteur: Chr. Maillie.

Commissie van Redactie: T. E. A. Rive-von Bönninghausen, J. A. Zoet.

Adres redactie en administratie: Bijenhuis, Grintweg 273, 6704 AP Wageningen, tel. 08370-12863, giro 82.32.76.

De niet van redactiewege geplaatste artikelen vertolken de mening van de inzenders en geven niet altijd het inzicht van de redactie of het hoofdbestuur weer. Alle stukken **vóór de 10e van elke maand** aan het Bijenhuis, ook opgaven en betaling van advertenties en speurbijtes.

BIJ DE VOORPLAAT

Gevelsteen in de tuinmuur van het Haags Gemeentemuseum. Voor meer gegevens zie pag. 15. Foto: Joke Maillie-Kuipers.

H.H. IMKERS, hebt u nog **oud gereedschap** wat u niet gebruikt? ATZE DIJKSTRA verzamelt alles wat bij een bij te pas kwam: korfmesen, imkerpijpen, moerkooitjes, vlechtgereedschap enz. Zijn adres is: Kampingerhof 6, 8431 AS Oosterwolde Fr. Tel. 05160-2439.

NIET GEDENATUREERDE **bijensuiker** weer beschikbaar. Prijs afhankelijk van kwaliteit en kwantiteit. W. Kooistra, Heerenveen, Gerritsmastraat 49, tel. 05130-24872 tot 23.00 uur 's avonds.

Maak op giro 4621556 f 40,— over. U ontvangt franco een **kiloverse holl. Stuifmeelkorrels**. J. A. Dekker, J. C. Schröderstr. 2, Amsterdam. Tel. 020-193224.

Maak op giro 4621556 f 20,— over. U ontvangt franco thuis: **Werktekeningen + beschrijving van de Stuifmeelvat**, maat Spaarkast. J. A. Dekker, J. C. Schröderstr. 2, Amsterdam. Tel. 020-193224.

IN- en VERKOOP van alle soorten Nederlandse honing. Gebruikte Simplexkasten en -korven, Mede, Bijenwaskaarsen, Honingwafels, Stuifmeel, Honingsnoepjes enz. C. v. Holland, Dijkstraat 118, 3904 DJ Veenendaal. Tel. 08385-13795, b.g.g. 10202.

BIJENSTAND „DE GRUBBE”

P. L. LAUMEN-WOUTERS, Grijzegrubben 63, 6361 GL NUTH (Limburg).

Kan u alles leveren voor de bijenteelt o.a. **kunststraat à f 18,50 per kg. Bijenkasten en onderdelen**. Prijslijst op aanvraag gratis toegestuurd.

Tel. 04447 - 3183 Nuth. Maandag-zaterdag 9-18 uur.

Tel. 045 - 252408 Brunssum. Dinsdag - zaterdag 9-18 uur.

Banknr. N.M.B. Brunssum 65.77.13.228. Gironr. Nuth 4444518.

H.H. IMKERS

Zendt vanaf heden al uw

RUWE RAATWAS . . . .

rechtstreeks of in verenigingsverband naar . . . .

HONINGZEMERIJ

W. van 't LAND

Barneveld, tel. 03420 - 2607

Desgewenst **KUNSTRAAT** terug.

* U zult zien, wij betalen de hoogste prijs.

INHOUD VAN DIT NUMMER

	pag.
Nieuwjaarsavond Algemeen Voorzitter	3
Samenstelling Besturen en Commissies	4
Internationaal symposium te Wageningen	5
Officiële mededelingen	8
De milieutuin - 4	11
Nog eens de Imker-studiedag te Driebergen	12
Geheimen van de winterzit - IV	13
Even Bij-praten	15
Bij de voorplaat	15
Bijenteelt in Canada - II	16
Over Evolutie, Bijen en Bloemen - 2	17
Hoe staat het nu met de Varroa? II	19
Onderwijs, voorlichting, demonstratie	20
De lezer schrijft	21
De Bij in de filatelie	22
Afdelingsnieuws	23

Nieuwjaarswoord

Als imker willen we ditmaal gaarne afscheid nemen van het inmiddels verstreken jaar 1980. Het was een slecht bijenjaar; voor de eerste maal mocht ik zelfs geen heidehoning oogsten. Koude nachten en een schrale oostenwind waren er wel de belangrijkste oorzaken van. Helaas was de zomeroogst evenmin een succes.

Toch mogen we als vereniging niet klagen, er is het afgelopen jaar heel wat werk verzet; de imkerij leeft, hoewel de resultaten in enkele opzichten (afwerking statuten) beneden de verwachtingen zijn gebleven.

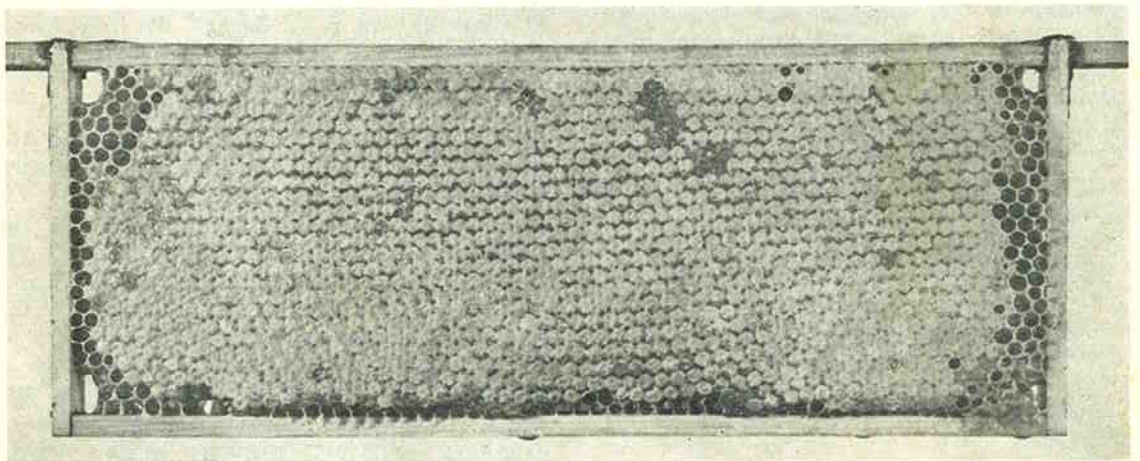
De ziektebestrijding komt langzaam van de grond; dat is niet erg want alle begin is moeilijk, in 't bijzonder als het aan financiën ontbreekt. De grote preventieve werking die van de voorlichting uitgaat is op zichzelf reeds een succes. Hopelijk functioneert het geheel als de Varroa onze grenzen overschrijdt; hoewel dat niet te

hopen is moeten we onze ogen niet sluiten voor de realiteit. We kunnen moeilijk aannemen dat die gevreesde ziekte voor onze grenspalen zal halthouden. Helaas bereikten mij in het afgelopen jaar weer berichten van **VERBODEN IMPORT VAN BUITENLANDSE KONINGINNEN!**

Het ledental van de vereniging is wederom met enkele honderdtallen toegenomen, waaruit blijkt dat de imkerij in deze milieubewuste tijd volop in de belangstelling staat.

Tegen deze achtergrond zou ik gaarne alle imkers met hun gezinsleden een voorspoedig 1981 toewensen en in het bijzonder meer succes met onze immen.

Algemeen Voorzitter.

Och, dat het dit jaar nog eens zó zou mogen komen staan te gebeuren, hoopt ook de Redactie nu alvast voor u van onder dit welgevulde raampje.

SAMENSTELLING

BESTUREN EN COMMISSIES

SECRETARIAAT EN BEDRIJF

Bijenhuis, Grintweg 273,
6704 AP WAGENINGEN, tel. 08370-12863.

Secretaresse:

Mevr. T. E. A. Rive-von Bönninghausen.

Bedrijfsleider:

J. A. Krabbenborg.

DAGELIJKS BESTUUR

J. J. Speelziek (alg. vz.), Blériotstr. 20, 7395 MN
Teuge, tel. 05763-673.

C. Pater Jzn.

Drs. P. C. Muntjewerf.

HOOFDBESTUUR

Groningen: R. H. Geskes,

Albert Schweizerplantsoen 13,
9301 HA RODEN, tel. 05908-19699.

Friesland: R. van den Hul, B. Oostingweg 2,
8453 JJ ORANJEWOUDE, tel. 05130-36449.

Drente: E. Meijberg, Zijtak 1, 7874 TP ODOOR-
NERVEEN, tel. 05918-2208.

Overijssel-West: A. H. Hartman, Beukenallee
15, 8019 BA ZWOLLE, tel. 05200-18867.

Overijssel-Oost: T. A. Visch, Aaftinksweg 8,
7481 VV HAAKSBERGEN, tel. 05452-403.

Graafschap en Lijmers: B. Meijerman, Dwars-
dijk 6, 7025 CR HALLE, tel. 05736-479.

Veluwe: W. M. Campen, Venkelstraat 54, 7322
KZ APELDOORN, tel. 055-261120.

Betuwe: Mevr. A. van Andel-van Rossum, A. v.
Delenstraat 8, 4024 JB Eck en Wiel, tel. 03449-
1458.

Utrecht: C. Pater Jzn., Achterdijk 22, 3981 HB
BUNNIK, tel. 03405-1305.

Noord-Holland: Drs. P. C. Muntjewerf, Nekker-
weg 66B, 1461 LE ZUID-OOST BEEMSTER, tel.
02990-23461.

Zuid-Holland: M. W. van der Meulen, Februari-
plantsoen 2, 3362 CP SLIEDRECHT, tel. 01840-
2797.

Zeeland: J. Fluyt, St. Domusstraat 23, 4301 CM
ZIERIKZEE, tel. 01110-3515/3316.

Noord-Brabant: G. J. van Breukelen, D. Eynd-
houtsgaarde 14, 5671 CM NUENEN, tel. 040-
832747.

Zuid-Limburg: G. Bruls, Stationsstraat 54, 6365
CK SCHINNEN, tel. 04493-1255.

ERELEDEN

Mr. L. R. J. Ridder v. Rappard (erevz.), W. As-
sink, R. P. Groenveld, ir. J. A. F. M. Mommers,
W. H. v. Mourik, Prud. de Bruyne, A. Vink.

REDACTEUR MAANDBLAD

Chr. Maillie, Lintelostr. 16, 7203 CV ZUTPHEN,
tel. 05750-15985.

ACCOUNTANT

Belastingadviesbureau B. van der Velden, Ver-
laat 11, 3901 RD VEENENDAAL, tel. 08385-
11173.

OVERKOEPELENDE ORGANISATIES

Landbouwschap, afd. Bijenteelt;

**Stichting Bedrijfsraad voor de Bijenhouderij in
Nederland;**

Stichting Proefbijenstand „Ambrosiushoeve”:

J. J. Speelziek (plv. B. Meijerman) vz.; J. Fluyt
(plv. A. H. Hartman); C. Pater Jzn (plv. R. H.
Geskes); Drs. P. C. Muntjewerf (plv. M. W. van
der Meulen); Mevr. T. E. A. Rive, adviseuse.

Bestrijdingsmiddelencommissie LBS:

R. van den Hul.

**Bestrijdingsmiddelencommissie van de afd.
Bijenteelt van het LBS:**

R. van den Hul, A. H. Hartman.

**Ziektebestrijdingscommissie van de afd. Bijen-
teelt van het LBS:**

J. J. Speelziek (vz.), W. M. Campen, M. W. van
der Meulen, drs. J. Beetsma, adviseur.

**Contactcommissie Tuinbouw-Bijenteelt van het
LBS:**

C. Pater Jzn, mevr. T. E. A. Rive, adviseuse.

Landbouwmanifestatie Flevohof (werkcommis-
sie van de Stichting Bedrijfsraad): A. H. Hart-
man, J. A. Krabbenborg.

COMMISSIES BINNEN DE VERENIGING

Bibliotheekcommissie:

Chr. Maillie, T. A. Visch, drs. J. Beetsma.

Commissie afd. Handel:

C. Pater Jzn (vz), B. Meijerman, drs. P. C.
Muntjewerf, J. F. Sikkes, mevr. T. E. A. Rive.

Commissie Honing:

C. Pater Jzn (vz), R. H. Geskes, drs. J. D. Kerk-
vliet, mevr. T. E. A. Rive.

Juridische commissie:

mr. K. J. Farwerck, mr. P. D. den Bruigom.

**Adviescommissie inz. Statuten en Algemeen Re-
glement:** mr. P. D. den Bruigom, W. M. Campen.

Commissie Koninginneteelt:

R. H. Geskes (vz), mevr. T. E. A. Rive, ir. J. de
Ruiter, J. L. Trip, C. Roelen (NCB), dr. H. H. W.
Velthuis, T. A. Visch, ir. J. J. Pettinga, M. Bijnen
(LLTB).

Commissie Onderwijs:

C. Pater Jzn (vz), R. H. Geskes, mevr. J. M. v.
Heest-Verloop, mevr. T. E. A. Rive, J. T. M. Ru-
ven, ir. J. J. Pettinga, adviseur; Chr. Maillie, eind-
redacteur CONTACTORGAAN VOOR BIJEN-
TEELTLERAREN.

Commissie van Redactie:

Chr. Maillie (vz), mevr. T. E. A. Rive, J. A. Zoet.

Commissie Ziektebestrijding:

J. J. Speelziek (vz), W. M. Campen, M. W. van
der Meulen, drs. J. Beetsma, adviseur.

INTERNATIONAAL SYMPOSIUM TE WAGENINGEN

23-25 september 1980

Onderwerp:

HARMONISATIE VAN DE METHODEN TER BEPALING VAN DE GIFTIGHEID VAN GEWAS-BESCHERMINGSMIDDELEN VOOR BIJEN

Inleiding

Al voor de laatste wereldoorlog, maar vooral daarna hebben bijenonderzoekers en plantenziektenkundigen zich beziggehouden met de giftigheid van bestrijdings- en gewasbeschermingsmiddelen voor bijen.

In de Engelse taal worden deze stoffen „pesticides” genoemd (pest = plaag). Na 1945 namen ze sterk in aantal en in gebruik toe. De nare, soms desastreuze gevolgen voor het milieu waren nog onbekend. De wel zichtbare gevolgen voor nuttige insecten, zoals onze honingbijen en hun „wilde” familieleden (hommels, solitair levende bijen) werden genegeerd en terzijde geschoven. Er moest geproduceerd worden, er was een groot voedseltekort. De grote verliezen door ziekten en plagen in de land-, tuin- en bosbouw werden niet langer geaccepteerd. Dat vond men ethisch onverantwoord. Dat de opbrengsten ook gedrukt werden door het doden van vele nuttige insecten, waaronder onze bijen, werd toen nog niet beseft.

Gevolgen voor de bijenteelt

Zij zat letterlijk in de hoek, waar de slagen vielen. Vooral de z.g. koolwaterstoffen, zoals D.D.T., lindaan, dieldrin en aldrin, waren berucht. Menige imker uit de 50er jaren (zoals de schrijver) weet zich dat nog goed te herinneren; leest U anders de bijenteeltbladen uit die tijd er maar eens op na!

Binnen de afdeling Bijenteelt van het Landbouwschap werd een bestrijdingsmiddelencommissie opgericht als gesprekscentrum met de gebruikers van die middelen, de akker- en tuinbouwers.

Onderzoeksrichting

Eén van de uitwegen om uit de impasse te geraken, was het exact vaststellen van de giftigheid van de gebruikte middelen voor de bijen. Men hoopte op die manier minder giftige middelen te vinden. Als ze evengoed waren in hun werking op schadelijke insecten, zouden deze aanbevolen kunnen worden (en later voorgeschreven).

Spoedig bleek, dat er grote verschillen waren in giftigheid tussen de middelen, ook in de groep van de zo gevaarlijke koolwaterstoffen. Ver-

scheidene onderzoekers publiceerden hun bevindingen en resultaten. Logisch is, dat men op congressen ging overleggen om de gebruikte methoden op elkaar af te stemmen. De resultaten van de bepalingen waren dan veel beter onderling vergelijkbaar.

Bijenplantkunde

Vele onderzoekers op dit terrein hielden zich ook bezig met drachtplanten, bestuiving van cultuurgewassen, honing- (herkomst)onderzoek en andere betrekkingen tussen bijen en drachtplanten.

Zij organiseerden zich in een commissie van de internationale unie voor biologische wetenschappen (I.U.B.S.). Deze organisatie werkt nauw samen en wordt gesteund door de UNESCO, de afdeling van de Verenigde Naties voor wetenschap en cultuur.

Genoemde commissie is thans een aparte vereniging, maar draagt nog steeds de naam: International Commission for Bee Botany (I.C.B.B.). Presidente van het bestuur was jarenlang Dr. Anna Maurizio van het Bijenteeltinstituut in Liebefeld (Bern) in Zwitserland. Sinds 1975 is zij Ere-presidente. Op 26 november jl. is ze 80 jaar geworden. En zijzelf en de overige deelnemers aan het symposium waren verheugd, dat zij het gehele congres bij heeft kunnen wonen en nog deel kon nemen aan de excursies!

Binnen deze internationale commissie voor bijenplantkunde werd een aparte werkgroep gevormd voor de relatie bijenteelt-bestrijdingsmiddelen: „Bienenschutz” of „Bee-protection”. Vele jaren trad Dr. K. Stute te Celle (B.R.D.) op als groepsleider. Hij deed zelf veel onderzoek op dit terrein. I.v.m. zijn pensionering enkele jaren gele-

den vroeg het bestuur van de I.C.B.B. mij om zijn taak over te nemen. En daarbij het verzoek een bijeenkomst te organiseren, waarop de bestaande onderzoeksmethoden in discussie gebracht konden worden.

Organisatie van het symposium

Na overleg met het bestuur en na overleg met het Internationaal Agrarisch Centrum te Wageningen, werd gekozen voor een bijeenkomst in de 4e week van september 1980. Medewerking werd toegezegd door Prof. Dr. A. F. H. Besemer van de Plantenziektenkundige Dienst en Drs. J. Beetsma van de Vakgroep Entomologie van de L.H. Prof. Besemer is hoogleraar in de kennis van de bestrijdingsmiddelen en coördinator bij de Plantenziektenkundige Dienst voor de toelating van bestrijdingsmiddelen. Hij had en heeft veel ervaring met de behandeling van deze en aanverwante zaken op internationale conferenties. Als entomoloog van huis uit was hij

sterk geïnteresseerd in het onderwerp en hij gaf zijn volle medewerking bij zowel de voorbereiding als de uitvoering.

Nadat een rondschrijven was gestuurd aan de in aanmerking komende leden van de I.C.B.B., bleek er voldoende belangstelling voor een bijeenkomst. Er werd een vragenlijst rondgezonden met o.a. het verzoek de bestaande en eventueel gepubliceerde onderzoeksmethoden aan ons toe te zenden. De ingezonden publicaties (uit West-Duitsland, Engeland, Frankrijk en Zwitserland) werden vermenigvuldigd en van te voren aan de deelnemers toegezonden.

De voorzitter van de I.C.B.B. is Dr. J. Louveaux, directeur van het Franse instituut voor bijenteeltonderzoek in Bûres-sur-Yvette. Door hem werden ook uitnodigingen gericht aan enkele medewerkers van chemische industrieën in Frankrijk. Via deze relaties kwamen ook uit andere landen van deze industrieën aanvragen om deelname. Binnen de Europese organisatie van de chemische industrieën, de G.I.F.A.P., bestond ook een werkgroep, die zich bezig hield met de giftigheid van bestrijdingsmiddelen voor nuttige dieren.

Uiteindelijk kwamen 30 deelnemers voor drie dagen naar het Internationaal Agrarisch Centrum te Wageningen. Onder hen was ook Prof. Carl Johansen van de Universiteit van Pullman in de noordwestelijke deelstaat Washington van de U.S.A. Hij doet in Amerika veel onderzoek op en geeft veel voorlichting over dit terrein. Mede door de vele publicaties van hem en enkele van zijn collega's zijn de Europese onderzoekers vrij goed op de hoogte met de situatie in Amerika. Op het I.A.C. verliep de organisatie perfect,

Verkoopadressen

Depot Friesland:

H. Akkerman, Oostenwoldseweg 47, 8421 RP Oldeberkoop, tel. 05164-439. Open di. gehele dag, vrijd.middag, zat.morgen en na tel. afspr.

Depot Groningen:

Fenna en Ger Postma, Kampenslaan 8, 9626 TE Schildwolde, tel. 05982-1455. Open dagelijks, behalve vrijdag na 12.00 uur.

Depot afd. Assen:

J. H. Lubbers, Bosstraat 66, 9401 PV Assen, tel. 05920-17162.

Depot Klaas Geerts,

Middenwolderweg 2, 7951 EC Stap-horst, tel. 05225-1693.

Depot G. J. L. ten Cate:

Verzetstraat 60, 7671 GL Vriezenveen, tel. 05499-3040.

Depot Enschede:

H. H. Schutte, Sportlaan 22, 7541 BN Enschede, tel. 053-318165: afhalen: vrijdags van 18.00 uur - 19.00 uur.

Depot Reggedal:

H. J. Hanepen, de Hogenkamp 2, 7471 CW Goor, tel. 05470-5576.

Depot afd. Gorssel e.o.:

G. J. Lensink, Deventerweg 7, 7213 ED Gorssel, tel. 05759-1283.

Depot Achterhoek:

B. Meijerman, Dwarsdijk 6, 7025 CR Halle, tel. 05736-479.

Depot afd. Epe:

Coöp. Novaco (Welkoop), Paasvuurweg 7, 8161 CA Epe, tel. 05780-12317.

Depot Nunspeet:

Th. G. Veenstra, Schaeplanlaan 47, 8072 AR Nunspeet, tel. 03412-4037.

Depot Apeldoorn:

Coöp. WELKOOP, Jordensweg 57, 7391 KD Twello, tel. 05712-1531.

Depot Boerenbond-Neerbosch-Hees:

St. Agnetenweg 63, 6545 AT Nijmegen, tel. 080-777793.

Depot West-Betuwe:

J. W. M. v. Aalst, Walgtsestraat 31, 4064 CK Varik, tel. 03445-1369. Open zat. 14.00 - 16.00 uur en na tel. afspraak.

Depot afd. Bunnik-Houten:

B. Th. Barten, Koningslaan 3, 3981 HP Bunnik, tel. 03405-1742.

Depot Noord-Holland:

H. S. Homburg, Velderduinweg 165, 1971 ZB IJmuiden, tel. 02550-21530. Open dagelijks van 13.00-16.00 uur en na tel. afspraak; donderdags gesloten.

Depot afd. Rotterdam:

A. Bakkert, Berglustlaan 49A, 3054 BB Rotterdam, tel. 010-183123; na tel. afspraak.

Depot Gouda e.o.:

J. Verboom, Spoorweg 4, 2841 LF Moordrecht, tel. 08127-2489.

Depot "Pronnsluis" afd. Schouwen-Duiveland:

C. L. v. d. Wekken, Provinciale weg 5, 4321 SM Kerkwerpe, tel. 01110-4821.

Depot Noord- en Zuid-Beveland:

J. Moerman, Abelenstraat 2, 4462 BR Goes.

Depot Walcheren:

Bisschopsstraat 25, 4353 BN Serooskerke, tel. 01189-1499.

Depot Oirschot:

A. Pel, 't Kasteeltje 3, 5688 EN Oirschot, tel. 04997-2096.

Depot Zuid-Limburg:

J. Maraire, Rijksweg 4a, 6325 PE Berg en Terblijt, tel. 04406-40309.

mede door de medewerking van de heer Drijver en zijn assistentes. Van de zijde van de Plantenziektenkundige Dienst werkten verder nog mee mevr. T. Zomer en de heer Gijs Jansen.

Programma

Vele dieren (en ook mensen) reageren niet op dezelfde wijze op stoffen met een giftige werking. In de toxicologie (de leer van de giftige stoffen) is men daarom al lang geleden overeengekomen voor de bepaling van de giftigheid van een stof naar die hoeveelheid te zoeken, waarbij 50% van de proefdieren sterft. Dit is de z.g. LD 50 (L.D. = letale of dodelijke dosis).

Aan de hand van een uitvoerige lijst werden onderdelen van verschillende bepalingen stuk voor stuk besproken; afspraken daarover werden vastgelegd. Ook de reeds gepubliceerde en aan de deelnemers toegezonden methoden bleken al weer gewijzigd te zijn of te zullen worden. Dat er niet altijd voor één soort bepaling kon worden gekozen, werd door de deelnemers niet als een nadeel beschouwd.

Ter illustratie: de bijenonderzoekers (ook op de Ambrosiushoeve) gaan uit van de stoffen, zoals die in de praktijk van de land- en tuinbouw in de voorgeschreven concentraties worden gebruikt — dit benadert de werkelijkheid en het werkelijke gevaar voor de bijen.

In de industrie wil men bij de ontwikkeling van nieuwe middelen al in een vroeg stadium gegevens over de giftigheid voor nuttige dieren. Logisch is, dat men dan soms kiest voor een andere methode, vaak met de pure stof en met minder bijen per bepaling.

Zeer uitvoerig werd gesproken over de methoden voor nieuwe insecticiden, die niet de volwassen insecten, maar alleen de larven beïnvloeden en/of doden. Hiertoe behoren de synthetische vervellingshormonen (de z.g. J.H.A.'s) en het middel diflubenzuron (Dimilin); dit laatste middel blokkeert de vorming van chitine (de stof, waaruit de insectehuid bestaat) bij vervellingen. Over de vervellingshormonen is en wordt op het Laboratorium voor Entomologie te Wageningen o.l.v. Prof. Dr. J. de Wilde baanbrekend werk verricht. Ook de invloed van deze stoffen en de synthetische hormonen (in laboratorium en/of fabriek gemaakte stoffen met (bijna) dezelfde eigenschappen) op de honingbijen is en wordt op dit laboratorium en de Ambrosiushoeve nagegaan. Vandaar, dat Drs. J. Beetsma en Drs. A. de Ruijter een belangrijk aandeel hadden in de behandeling van dit deel van het programma. Dr. J. H. Stevenson van het grote Engelse landbouwinstituut te Rothamsted stelde uitvoerige lijsten samen met de gemaakte afspraken over alle onderdelen.

Deze lijsten zijn uitgedeeld onder de deelnemers. Na de nodige correcties zullen deze afspraken in het congresverslag worden opgenomen.

Een onderbreking in dit overleg van bijna 20 jaren bleek wel erg nadelig te zijn om opnieuw tot afspraken te komen. Daarom is besloten om over twee jaren weer samen te komen, waarschijnlijk in Hohenheim bij Stuttgart. Dr. G. Vorwohl, bestuurslid van de commissie, zal dan de organisatie op zich nemen.

Sociale contacten

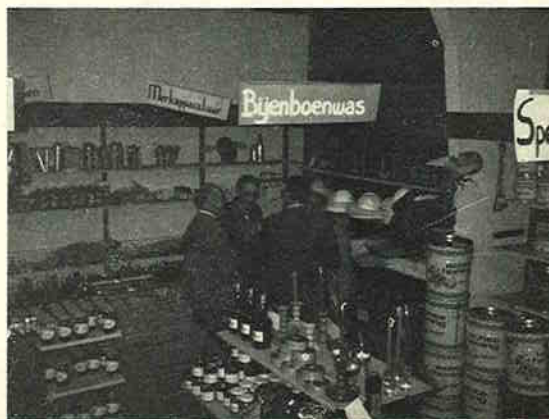
Er werd niet alleen vergaderd; er waren excursies naar de Plantenziektenkundige Dienst en naar het Laboratorium voor Entomologie (drs. J. Beetsma).

De laatste middag werd voor de deelnemers met de meeste tijd nog een bezoek aan de Ambrosiushoeve georganiseerd. Het onderzoek in het laboratorium werd hier toegelicht door de heren Drs. Aad de Ruijter en Sjeff van der Steen. De avonden waren voor de gezellige contacten. Op het I.A.C. bood het Ministerie van Landbouw een onthaal aan. Op het Bijenhuis werden de deelnemers ontvangen door de heren Speelziek en Krabbenborg en onthaald door enkele medewerksters. Zodoende hadden de gasten de gelegenheid met eigen ogen te zien wat er „omgaat" in de Nederlandse bijenteelt. Uit de vele reacties na afloop bleek, dat deze beide vormen van gastvrijheid zeer op prijs werden gesteld.

Besluit

Uit de positieve reacties na afloop bleek, dat de deelnemers zeer tevreden waren over het verloop van de bijeenkomst. Hopelijk hebben de deelnemers voldoende tijd en gelegenheid om de komende twee jaren de vele nu nog open vragen en de nieuw gerezen problemen op te lossen. Pas op de volgende bijeenkomst zal dan het werkelijke resultaat zichtbaar worden.

ir. J. J. Pettinga.

OFFICIËLE MEDEDELINGEN

De nieuwe **AKTIVITEITENGIDS**
is uit!

Prijs: f 2,50 + porto.

Bestellen bij het Bijenhuis, Wageningen.

NIEUWE HOOFDBESTUURSLEDEN

Een nadere kennismaking met de nieuwe hoofdbestuursleden, mevrouw Van Andel en de heer Meijberg, volgt in een van de komende nummers van het Groentje.

Overzicht van de besteding van de EEG-subsidie 1976, ten behoeve van structuurprojecten ter bevordering van de bijenteelt

ONTVANGSTEN

— EEG-subsidie	f 223.535,—
— Bijdrage Landbouwschap	f 1.758,43
	<hr/>
	f 225.293,43

UITGAVEN

— het vervaardigen van een instructiefilm „DE BIJ HOORT ERBIJ”	f 157.697,95
— de aanschaf van een aantal kopieën van buitenlandse bijenfilms en deze voorzien van Nederlands commentaar (zie Aktiviteitengids)	f 19.995,48
— vernieuwing en uitbreiding van het materiaal voor het Koninginneteeltstation te Schiermonnikoog	f 5.000,—
— aanschaf van materialen ter verbetering van de toerusting van de Proefbijenstand „Ambrosiushoeve”	f 25.000,—
— bijdrage in de drukkosten van een aantal pagina's kleurendruk voor het drachtplantenboek (verschijnt voorjaar 1981)	f 14.850,—
— bijdrage in de kosten van de auteur van het drachtplantenboek	f 2.000,—
— aanschaf van een drietal diaseries; deze series worden door het Rijksbijenteeltconsulentschap vervaardigd	f 750,—
	<hr/>
	f 225.293,43

ERESPELDEN EN VERENIGINGSONDERSCHIEDINGEN

Ook in het tweede halfjaar van 1980 werden weer erespelden en verenigingsonderscheidingen uitgereikt wegens een jarenlange actieve bestuursfunctie of een langdurig lidmaatschap van de Vereniging. Het Hoofdbestuur wil de bestuursleden langs deze weg nogmaals bedanken voor al hetgeen zij in hun functie voor de Vereniging hebben gedaan.

Afd. Kring Friesland: W. de Vries.

Afd. Jubbega: J. v. d. Bij, A. v. d. Meulen.

Afd. Lemmer e.o.: A. Dijkstra.

Afd. Nijmegen: B. Th. Kinkelaar.

Afd. Soest: G. J. v. Breukelen.

Afd. Stadskanaal: J. Oortwijn Azn.

Afd. Velp e.o.: H. Brinkenbergh, S. Fontein, H. C. Jutte, J. Pels.

Afd. Westland: mevr. H. E. Casparé, P. Daalder, J. Emmens, F. v. d. Helm, M. G. Hobert.

Afd. Wezep: L. Duim, J. v. Dijk, G. J. Janssen.

Afd. Wichmond-Vorden: H. J. Seesing.

Afd. Winschoten: R. Bakker, E. L. Dijkema,

H. Engwerda, J. Gozens, P. H. Halbertsma,

A. Heidekamp, S. Hoekstra, W. Jansen,

C. T. Mellema, G. Rademaker, H. Rozema,

P. Siebring, H. Slot, J. F. H. L. Timmer, K. H. Vos.

Afd. Zeist: B. Elting.

REIZEN MET BIJENVOLKEN IN 1981

De imkers, die met hun bijenvolken dit jaar willen gaan reizen en dat op grond van de vervoersbeschikking 1972 alleen mogen doen, mits zij in het bezit zijn van een gezondheidsverklaring, worden evenals vorig jaar verzocht deze vóór 15 maart aan te vragen.

Op deze wijze is het voor ons mogelijk om te beoordelen, welke bijenvolken gemonsterd en onderzocht moeten worden op ziekte alvorens tot het afgeven van een verklaring kan worden overgegaan.

Aanvragen te richten tot het Consulentschap in algemene dienst voor de Bijenteelt, Tilburgseweg 32, 5081 NG Hilvarenbeek.

Bij de aanvraag te vermelden: naam, voornamen, adres en postcode van de imker, alsmede het aantal volken waarmee gereisd wordt en de reisbestemming. In verband met de eventuele monsternamen is het van belang ook de standplaats van de bijenvolken te vermelden. Zeer belangrijk is ook de vermelding van het telefoonnummer, waaronder u overdag, en het telefoonnummer, waaronder u 's avonds bereikbaar bent. De oproep geldt alleen voor die imkers, die bij het reizen vallen onder de voorschriften, vermeld in de artikelen 1 en 2 van de Vervoersbeschikking bij 1972, welke als volgt luiden:

Artikel 1.

Het vervoer van bijen naar de in artikel 2 omschreven gebieden is slechts toegestaan, indien:

- de zending vergezeld is van een daarop betrekking hebbende gezondheidsverklaring, welke is afgegeven door of namens de rijksbijenteeltconsulent en welke inhoudt, dat de zending naar zijn oordeel vrij is van mijziekte (acariose);
- de onder a. bedoelde verklaring aan een bevoegd opsporingsambtenaar op diens eerste vordering wordt voorgelegd;
- op de bijenwoningen, waarin het vervoer plaatsvindt, de naam en het adres van de eigenaar van de bijen duidelijk leesbaar en onuitwisbaar zijn vermeld.

Artikel 2.

De in het vorige artikel bedoelde gebieden zijn:

- A. het gedeelte van Nederland gelegen ten noorden van de lijn gevormd door: Haringvliet, Hollands Diep, Amer, Bergse Maas, Maas, bij Mook-Midelaar de rechter Maasoever, Veerstraat, Eindweg, Witteweg, rijksweg N 95 in zuidelijke richting tot Helweg, Helweg tot Sint-Jansberg, Sint-Jansberg tot neutrale weg (Holle weg) bij grenspaal 591;
- B. het gebied in de provincies Limburg en Noord-Brabant begrensd als volgt: te beginnen bij de Nederlands-Duitse grens (Wellse hut), Wezerweg tot rijksweg N 95, rijksweg N 95 in zuidelijke richting, provinciale weg tot Haageind gemeente Deurne, Haageind, Markt, Stationsstraat, Vliedenseweg, Deurneseweg, Ommelseweg, Prins Bernhardstraat, Kanaalstraat tot Zuid-Willemsvaart, Zuid-Willemsvaart tot Noordervaart, Noordervaart tot Roggelsedijk, Roggelsedijk, Meijelseweg, Schaapbrug, Asbroek, Nijken, Hoek, Tramstraat, Heythuysenerweg, rijksweg, Hornerweg, Wilhelminasingel, Venloseweg tot viaduct, Julianalaan, Hoekstraat, Elmpterweg, Maalbroek tot de Nederlands-Duitse grens;
- C. het gedeelte van de provincie Noord-Brabant uitmakende het grondgebied van de gemeenten: Breda, Teteringen, Prinsenbeek, Etten-Leur, Rijsbergen, Zundert, Nieuw-Ginneken, Chaam, Gilze en Rijen en Oosterhout voorzover het betreft de plaats Dorst;
- D. het gebied omvattende:
1. het gedeelte van de provincie Noord-Brabant ten westen van de volgende wegen, beginnend bij:
    - de grensovergang Putte (Nederlands-Belgische grens), rijksweg Putte-Hoogerheide in noordelijke richting tot rijksweg N 97, rijksweg N 97 in noordelijke richting tot splitsing van rijksweg N 97, richting Breda — einde rijksweg 17, van daar rijksweg 17 tot rijksweg E 10, rijksweg E 10 tot de Moerdijkbrug;
    - 2. de provincie Zeeland met uitzondering van Zeeuws-Vlaanderen;
  - E. Zeeuws-Vlaanderen;
  - F. het gedeelte van de provincie Limburg gelegen ten zuiden van de weg Maaseik-Roosteren-Dieteren-Susteren tot de Nederlands-Duitse grens, richting Isebruch.
  - G. De gemeente Schiermonnikoog. (Dit geldt ook voor degenen die hun volkjes naar Schiermonnikoog zenden).

ir. J. J. Pettinga,
Rijksbijenteeltconsulent,

KORT VERSLAG VAN DE HOOFDBESTUURS-VERGADERING DD. 22 NOVEMBER 1980, GEHOUDEN IN HET BIJENHUIS TE WAGENINGEN.

Aanwezig: J. J. Speelziek (voorz.), G. J. van Breukelen, W. M. Campen, J. A. van Ee, J. Fluyt, R. H. Geskes, A. H. Hartman, J. W. M. Janssen, R. v. d. Hul, J. A. Krabbenborg, M. W. v. d. Meulen, B. Meijerman, drs P. C. Muntjewerf, C. Pater Jzn, T. E. A. Rive- v. B. T. A. Visch en Mr P. D. den Bruigom (op uitnodiging).
Afwezig: G. Bruls en Ir J. J. Pettinga.

Opening. Na een woord van welkom meldt voorzitter dat uitstel van de buitengewone Algemene Vergadering noodzakelijk was om de onverwachte hoeveelheid amendementen te verwerken.

Voorlopig financieel verslag door dhr v. d. Velden, die voor dit punt is uitgenodigd om een mondelinge toelichting te geven. Besloten wordt dat dhr Muntjewerf een toelichting zal schrijven betr. het beleid van de Vereniging en dhr v. d. Velden betr. de boekhoudkundige kant. De definitieve cijfers, de begroting en

de toelichtingen zullen worden besproken in de eerstkomende H.B. vergadering op 3 januari a.s.

Notulen van de H.B. vergadering dd. 3 juli 1980.

Dhr Meijerman informeert naar de afloop van de door dhr Sikkes gemelde spuitschade in het Noorden. Voorz. heeft vernomen dat de A.I.D. is ingeschakeld en dat een civiele procedure zal worden aangespannen. Dhr v. d. Hul weet dat de betrokkenen zich inmiddels hebben teruggetrokken uit angst de procedure te verliezen en voor de kosten te moeten opdraaien. Afgesproken wordt dat dhr den Bruigom zich in deze materie zal verdiepen. Wel merkt dhr den Bruigom op, dat hij niet bevoegd is te procederen voor een rechtbank, is het niet beter een rechtsbijstandverzekering af te sluiten als Vereniging. Dhr Pater zal hier informatie over inwinnen.

Dhr Muntjewerf is benieuwd naar de informatie betr. de ledenadministratie in de computer. Mw Rive zegt dat via dhr Campen en via dhr v. d. Velden een offerte binnenkwam. Ook zijn er offertes aangevraagd bij drukkerijen i.v.m. het drukken van het maandblad, bij deze drukkerijen bestaat meestal ook de mogelijkheid de ledenadministratie in een computer op te nemen.

Dhr Visch informeert of er al stappen zijn ondernomen om tot invoering van een A.P.V. (volgens voorbeeld van Schiermonnikoog) op Vlieland te komen, waardoor alleen onze Vereniging het recht heeft op dit eiland bijen te houden. Mw Rive zal een brief schrijven.

Dhr v. d. Hul is beducht voor de nieuwe A.P.V. die in het Noorden aan de gemeentes als model wordt gezonden. Dhr Muntjewerf meent dat een eventueel schrijven aan de gemeentes — om aan kracht te winnen — van de Vereniging moet uitgaan; in bedoelde brief kunnen we de gemeentes aanraden, advies in te winnen bij de RBC. Spr. zal een dergelijk schrijven opstellen. Dhr Pater raadt aan deze kwestie ook onder de aandacht te brengen van de gewestelijke raad van het Landbouwschap.

Ingekomen stukken.

Door het ministerie is een bedrag ad. f 10.000,— voor 1981 toegezegd, t.b.v. aanloopkosten voor de ZBT's. Wil men meer uitgeven dan is dat een groepsaangelegenheid. De reeds aan de ZBT's verstrekte apparatuur blijft in registratie bij het Rijksbijenteeltconsulentschap.

Schrijven van de groep Utrecht: „De looptijd van de gezondheidsverklaringen voor bijenvolken is te lang”. Dhr. Campen weet dat de incubatietijd van mijtziekte zo lang is, dat indien er in het voorjaar geen besmetting is, deze later in het seizoen ook niet valt te constateren. De inhoud van het betr. schrijven van dhr Pettinga komt op ditzelfde neer. Besloten wordt dat de Ziektebestrijdingscommissie van het Landbouwschap deze kwestie onder de aandacht zal brengen bij het Min. v. Landbouw & V. gezien het belang van bijen voor de tuinbouw. Dhr. Muntjewerf pleit ervoor monsters te laten onderzoeken door de gezondheidsdienst voor dieren, zelfs indien dit kosten met zich meebrengt. Ook stelt groep Utrecht voor i.v.m. ziektepreventie de volken in de polders uit bepaalde delen van het land bij elkaar te plaatsen. Het H.B. besluit deze kwestie aan dhr Pettinga door te geven en te verzoeken dit op te nemen met de Rijksdienst v. d. IJsselmeerpolders. Een mogelijke oplossing zou wellicht zijn meent dhr Pater als er evenals vroeger werd in afdelingsverband zou worden gereisd i.p.v. individueel.

Statuten en Algemeen Reglement.

De Commissie ad hoc ter herziening van H.R. en Statuten zag haar taak beëindigd toen de concept sta-

tuten en het concept reglement gereed waren. Haar opdracht gaf zij op dat moment aan het D.B. terug. Dhr den Bruigom merkt op dat statuten de rechtsverhouding tussen de individuele leden en de Vereniging regelen. Een reglement kan niet regelen, wat al in de statuten staat aangegeven, het is een detailuitwerking van de grondregels, die in de statuten werden vastgelegd. De statuten dienen als grondwet binnen de Vereniging; met een behoorlijke meerderheid kunnen hierin veranderingen worden aangebracht. Afdelingen functioneren in naam van de Vereniging, zij zetten het image van de Vereniging voort. Een zekere mate van autonomie van de afdelingen is er altijd geweest. Voorz. stelt voor een kleine commissie in te stellen die zal gaan zorgen voor de technische aanpassing van de amendementen. In de commissie zullen zitting nemen de heren Campen en den Bruigom, evenals de kandidaat-notaris.

Bibliotheek.

Afgesproken wordt dat de beslissing over de bibliotheek op de volgende H.B. vergadering zal worden genomen.

Verslag van de vergadering van afd. Bijenteelt van het Landbouwschap.

Voorz. geeft een korte uiteenzetting. Belangrijkste punt betrof de suiker voor 1981. Wij zullen blijven hameren op goedkope suiker voor de imkers, blanke suiker tegen gereduceerde prijs. Wij hopen dat wij $\frac{3}{4}$ van het bedrag dat toegewezen zal worden voor de suiker kunnen gebruiken en $\frac{1}{4}$ voor structurele maatregelen b.v. Ambrosiushoeve.

Commissie Propaganda.

Deze commissie zal in januari van start gaan. Dhr. Muntjewerf heeft toegezegd het voorzitterschap op zich te nemen.

Verslag van het bezoek dat de heren Hartman en Krabbenborg aan de Flevohof brachten.

Helemaal duidelijk was de bedoeling van de directie van de Flevohof niet zegt dhr Krabbenborg. Wel wil men de expositie over bijenteelt en de verkoop van honing behouden. Waarschijnlijk ligt hier een taak voor de propagandacommissie.

Rondvraag.

Dhr Geskes brengt dank over van afd. Winschoten i.v.m. toekennen van verenigingsonderscheidingen. Dhr. v. Breukelen heeft vernomen dat bijenmaden worden gebruikt voor de visvangst. De ZBT's in het Zuiden komen slecht van de grond. De begeleiding laat te wensen over. Dhr v. d. Hul wil op korte termijn de Bestrijdingsmiddelencommissie van afd. Bijenteelt van het LBS bijeenroepen i.v.m. de spuutschade bij de bijenvolken in het Noorden.

Na nog enige discussie sluit de voorz. tenslotte de vergadering.

A.P.V.'S

Momenteel worden in veel gemeenten de Algemene Politieverordeningen bijgesteld. De gemeenten krijgen daartoe een model A.P.V. aangeboden door het provinciaal bestuur. In de modelverordening, zo is gebleken, staat dikwijls een beperkende bepaling aangaande het houden van bijen. Zie ook het novembernummer van het Groentje, blz. 227. Als zo'n A.P.V. eenmaal is bekrachtigd door de raad, kost het veel moeite deze weer ongedaan te maken.

Wat kunnen wij er tegen doen?

Op 17 november jl. in de vergadering van afdeling Bijenteelt van het Landbouwschap en in onze H.B. vergadering van 22 november jl. is als volgt besloten:

- a. Een algemene benadering via het provinciaal bestuur lijkt niet gewenst.
- b. De gemeenten, waarin voor imkers hinderlijke bepalingen in een A.P.V. zullen worden opgenomen, kunnen door onze afdelingen met een omschrijving van de desbetreffende artikelen aan het secretariaat te Wageningen worden gemeld.
- c. De Vereniging zal een brief zenden naar de betreffende gemeente, (indien de afdeling dit verzoekt) ter ondersteuning van een verzoek van de afdeling de bepalingen betreffende het houden van bijen in de A.P.V. te schrappen.
- d. In de bewuste brief zal worden gemeld, dat de gemeenten desgewenst deskundig advies kunnen inwinnen bij de Rijksbijenteeltconsulent. Een afschrift van de brief aan de gemeente zal aan de Rijksbijenteeltconsulent worden gezonden.

Als Vereniging hopen wij in dezen coördinerend op te treden. Voor u imkers is het zaak in de plaatselijke krant het gemeentelijke nieuws bij te houden en zodra er in de kolommen wordt gerept over wijziging van A.P.V.'s nadere informatie te vragen bij het gemeentehuis en indien nodig dit aan de Vereniging door te geven.

LAATSTE NIEUWS

AFDRACHT QUOTUM

Veel afdelingen zorgden voor een tijdige afdracht van het quotum. Tot de eerste groep behoren: Hoogezand, Bellingwolde, Oldebroek, Laren-G, Wolvega, Ootmarsum, Eenrum, Nw. Schoonebeek, Wichmond-Vorden, Aalten, Borne, Rijssen, Hoog Zuthem, Bemmelen, Meppeel, Hardinxveld,-Giessendam, O-Flevoland, Zuid-Oosthoek, Holten, Winterswijk en Vaassen.

BIJENKOMST COPA TE BRUSSEL OP 8 DEC. 1980.

De Europese Commissie heeft aan de desbetreffende afdeling van de COPA (Comité van de Landbouwororganisaties van de EEG) een voorstel aangeboden, bevattende een aantal maatregelen, waardoor de bijenteelt binnen de EEG ondersteund zou kunnen worden; een groot deel van deze maatregelen heeft betrekking op de meer professionele imkerij. De Noord-Europese landen, inzonderheid de Benelux-landen en West-Duitsland zien de verstreking van gesubsidieerde suiker als de meest voor de hand liggende maatregel. Nederland opteert dan ook uitsluitend voor deze mogelijkheid. Bij realisatie hiervan zal evenwel de garantie moeten worden gegeven dat deze suiker (ongedatureerd) ook inderdaad in de juiste hoeveelheid bij de rechthebbende imker terechtkomt; een controle-mogelijkheid zal alsdan moeten worden ingebouwd (AID?). Het subsidie budget van 1980 zal ook voor het jaar 1981 gelden. De subsidie voor de Noord-Europese landen zal echter vermoedelijk lager komen te liggen, aangezien de Zuid-Europese landen nu ook, zij het in een andere vorm, uit genoemd budget steun zullen ontvangen. Op een goedgekeurd beslissing, in ieder geval vóór 1 april a.s. werd aangedrongen. Nederlandse vertegenwoordiging: J. M. Oldenhof (LBS), C. Roelen (Z. bonden), J. J. Speelziek (Wageningen).

De Milieutuin - 4

SEDUM (MUURPEPER OF VETKRUID)

Als we over Sedum spreken bevinden we ons bij de Vetplantenfamilie (Crassulaceae), waarin ook het Huislook (Sempervivum) in al zijn variëteiten thuishoort. De planten van deze familie bezitten succulente of sapopsparende bladeren, waarin zich vochtreserves bevinden, die aangesproken worden in perioden van droogte. Hun stervormige worden in perioden van droogte. Hun stervormige gele, roze of rode bloempjes worden gekenmerkt door 5 tot 8 kroonblaadjes. Alle Sedumsoorten zijn uitstekende nectarleveranciers en daarom is het goed eens aandacht te schenken aan deze familie.

Bij Sedum denken we in de eerste plaats aan de gele tapijten lage, stervormige bloempjes, die in de voorzomer zowel in vele tuintjes als in het wild worden aangetroffen. Het is een gemakkelijke plantesoort, die geen eisen stelt aan de bodem en betrekkelijk ongevoelig is voor klimatologische invloeden. Ze groeit in de volle zon of halfschaduw, maar geeft wel de voorkeur aan waterdoorlatende plaatsen, speciaal steenachtige en braakliggende terreinen. Vanwege de taaiheid wordt Sedum ook wel het Eeuwige Leven genoemd.

De meest bekende soort in deze familie is het gewone Vetkruid of Muurpeper (Sedum acre). Hoewel de bijen haar redelijk goed bevliegen wordt wel eens gezegd, dat naarmate de sedumsoort hoger is ze beter bevlagen wordt. In de drachtplantenoverzichten treffen we voor de ho-

Muurpeper

gere soorten dan ook betere scores aan voor de nectarproductie; de stuifmeelwaarde ligt bij alle aan de lage kant.

De belangrijkste soorten in ons land zijn:

	hoogte/cm	bloeitijd	N/P
1. Sedum acre, Muurpeper; geel	5-10	6-7	0/0
2. Sedum album, Wit vetkruid; woekerachtige verspreiding	15	6-7	0/0
3. Sedum kamschaticum; oranjegeel	15	6-8	00/0
4. Sedum spectabile, Herfstsedum of Septemberkoning; rood	50	8-9	00/0
5. Sedum spurium, Roze vetkruid	10	6-7	00/0
6. Sedum telephium, Hemeisleutel; roze-rood	40	7-8	00/0
7. Sedum reflexum, Tripmadam; geel	20	6-7	00/0
8. Sedum sexangulare, Zacht vetkruid; citroengeel, ongeveer als 1	20	6-7	00/0

0 = productief
00 = zeer productief

Het vermeerderen van Sedum geschiedt door middel van scheuren of het afnemen van uitlopers; zodra er maar enige wortels aan zitten groeit het door. Voor randjes, rotstuintjes en onderbegroeiing een ideaal plantje. Behalve de onder 3 en 4 genoemde exemplaren komen ze volgens prof. dr. P. Zonderwijk (De bonte berm) alle in het wild voor.

De soorten 1 en 6 worden ook als kruiden gebruikt; de gedroogde bladeren bevatten alkaloiden (zwak-narcotische werking) en zijn rijk aan organische zuren; geplette bladeren gebruikte men vroeger wel op slecht genezende wonden. Alle acht soorten staan sinds geruime tijd in mijn tuin. Behalve dat ze een dankbare categorie bijenplanten zijn, verschaffen ze in opvolging van mei tot eind september een fraaie bloemenpracht. Zelfs in het kleinste tuintje is er wel een plekje voor vrij te maken.

Jan van de Veluwe

Herfstsedum met Atalanta-vlinder

NOG EENS DE IMKER-STUDIEDAG IN DRIEBERGEN

Op zaterdag 25 oktober 1980 vond de eerste Imker-Studiedag over de Biologisch-dynamische Bijenteelt plaats in het lonagebouw van de Vrije Hogeschool te Driebergen (zie ook Groentje, dec. 1980, p. 289), waarvoor een overweldigende belangstelling was.

Na het welkomstwoord van de heer S. Fontein vertelde mev. H. E. Casparé wat er verstaan wordt onder **biologisch-dynamische landbouw** in het algemeen (zie Groentje, okt. 1980, p. 229). Zij merkte allereerst op dat een tuinder wel kan zorgen voor de meest gunstige cultuurvoorwaarden, maar dat dit alleen mogelijk is door het wezen van de planten te leren kennen. Dan zullen we zien dat de ritmen in ons zonnestelsel te maken hebben met de levensprocessen in de plant. In het zaad zitten bijvoorbeeld allerlei vormkrachten, die men niet kan zien, maar wel als kracht aanwezig zijn. Als het zaad ontkiemt en de plant verder kan groeien, dan zien we een gestalte in de ruimte ontstaan, dat zijn de vormkrachten die zich in de stof manifesteren. En juist deze krachten, die inherent zijn aan de levensprocessen, tonen aan, dat het leven meer is dan de som der delen door analyse gevonden. Daarna zette mevrouw Casparé uiteen hoe het zonnestelsel is ontstaan. In de praktijk van de land- en tuinbouw kunnen we gebruik maken van de uitwerking der vier elementen: aarde,

water, lucht en vuur. Vooral als zich een gunstige situatie voordoet, zoals de juiste planetenconstellatie of als de maan in een bepaald teken van de dierenriem komt te staan. Er zijn voortdurend andere constellaties, zodat we kunnen uitrekenen wanneer het het meest gunstige moment is om een bepaald gewas te zaaien. Daarnaast worden er in de b.d.-landbouw nog plantenpreparaten gebruikt, die de specifieke planetenkrachten ondersteunen.

Imkerkalender

De heer Fontein vertelde daarna iets over de Imkerkalender van Maria Thun. Deze is gebaseerd op de ritmen in de kosmos, die we als het milieu van onze aarde kunnen beschouwen.

Op waterdagen (maan in Kreeft, Schorpioen, Vissen) moet men van de bijen afblijven. Dan maken ze honing, ze zijn stekerig en introvert. Op warmtedagen (maan in Ram, Leeuw, Boogschutter) zijn de bijen geneigd nectar te gaan halen. Dan zijn ze minder stekerig (extravert). Op aardedagen (maan in Stier, Maagd, Steenbok) neigen de bijen tot bouwen en op lichtdagen (maan in Tweelingen, Weegschaal, Waterman) gaan ze stuifmeel halen.

De kalender is gebaseerd op de stand van de maan, maar ook andere planeten hebben natuurlijk hun invloed. Zo versterkt Venus op lichtdagen de lichtinvloed, belangrijk voor het stuifmeel halen en dus de broedaanzet.

Praktisch imkeren

Jørn Copijn hield een lezing over het praktisch imkeren vanuit het wezen van de bij. Het bijenvolk moet je zien als een levende totaliteit, als één organisme. Je kunt bijvoorbeeld 's winters de toon, het gezoem van een volk waarnemen en proberen vast te stellen of er harmonie in het volk is of irritatie. Je moet leren exact te observeren en deze waarnemingen te noteren.

Copijn wees nogmaals op het gevaar van de bestrijdingsmiddelen en het gebruik van antibiotica. Niet de symptomen moeten bestreden worden, maar probeer iets te doen aan de oorzaak.

Hij gaf vervolgens een overzicht van de geschiedenis van de imkerij. Bij de kast (mobiele bouw) is het mogelijk het volk in delen te splitsen, hetgeen absurd is. Het bijenorganisme was duizend jaren een eenheid en nu kan het zo maar in stukjes uit elkaar worden genomen. Copijn noemde het zoeken naar de oorspronkelijke Nederlandse bij een van de beste initiatieven, die er de laatste tijd zijn genomen. Hij keurt de kunstmatige inseminatie bij de koningin af, want deze methode geeft aanleiding tot ziekten en degeneratie. Bovendien is de koningin zo sterk

Bijenstand Fa. H. T. van Dam & Zn., Jubbega (Fr.), tel. 05165-1382 kan U alles leveren voor de Moderne Bijenteelt.

Kunstraat, Bijenwoningen en Onderdelen uit eigen werkplaatsen.

Door eigen steeds grotere importen van diverse gereedschappen steeds bij ons de laagste prijzen.

Tevens voor wederverkoop diverse kleuren meubelwas en honing van de fijnste kwaliteiten.

Vraagt onze prijscourant van materialen en/of meubelwas en honing even aan. Wij zenden U die gaarne gratis toe.

Wij wensen u een voorspoedig 1981.

met zon en warmte verbonden, dat alleen daar een „gezonde” bevruchting kan plaatshebben. Door bodemventilatie raken de bijen hun oriëntatie kwijt. Hun oriëntatiepunt is het vliegpat, waar het kouder is. Ook bij het gebruik van kunststoffen plaatste Copijn nogal wat kanttekeningen, onder meer gezien de nadelige uitstraling van deze stoffen.

Verder gaf hij nog wat praktische tips voor het voeren, het bouwen, het zwermen en de kruiden in het wintervoer.

Drachtplanten

Na de lunchpauze liet de heer W. Oudshoorn een hele serie dia's zien van drachtplanten. In het stedelijke gebied is het aantal drachtplanten behoorlijk teruggelopen. Dat behoeft eigenlijk niet nodig te zijn. Bijenplanten kunnen het in het openbare groen goed doen en gemeenten en plantsoenendiensten moet er op gewezen worden dat deze zeker in het woongebied thuishoren.

Bermvegetatie

Vervolgens vertelde prof. dr. P. Zonderwijk iets over de veranderde inzichten bij het flora- en faunabeheer, zoals dat door de Gemeenten en Rijkswaterstaat wordt uitgevoerd. Het gebruik van onkruidverdelgingsmiddelen, de herbiciden, wordt door deze instanties steeds meer achterwege gelaten. Ook het maaibeleid is de laatste jaren op een aantal plaatsen al sterk veranderd, zodat de bermen nog maar één of twee maal per jaar gemaaid behoeven te worden. Er moet dan wel gehooïd worden om humusvorming en bemesting door afstervende plantedelen tegen te gaan. De maaisnedes worden steeds meer afgestemd op de bloeiwijzen van de bermplanten. Op deze andere wegbermvegetatie komen ook weer allerlei insectesoorten af, zoals de wilde bijen, die in kleine gaatjes in de grond leven. Door de klepelmaaiers kunnen zij deze niet meer terugvinden. Daarom komt een ander maaibeleid alleen dit insect al zeker ten goede. Langs nieuwe snelwegen wordt hier en daar zelfs al niet meer ingezaaid. Men laat daar de natuur gewoon weer haar gang gaan.

De bijzonder geslaagde dag werd besloten met het behandelen van enkele schriftelijk ingediende vragen.

Het ligt in de bedoeling, dat de B.D.-Imker-Werkgroep de vorig jaar gegeven b.d.-bijenteelt-cursus in de toekomst zal voortzetten. Voor vragen omtrent de b.d.-bijenteelt kunt u terecht bij het Secretariaat B.D.-Imker-Werkgroep, p/a mevr. A. Varekamp, Eekhoornlaan 5a, Wageningen (alléén schriftelijk s.v.p.).

Martin Quaak

GEHEIMEN VAN DE WINTERZIT - IV

De relatieve vochtigheid

Hoewel er over het temperatuurverloop in de bijenwoning duizenden verslagen zijn verschenen bestaan er maar bijzonder weinig vergelijkende studies over de vochtigheidsgraad. We mogen echter verwachten dat ook hier, door het beschikbaar komen van verfijnde elektronische apparatuur, dit tekort aan informatie snel zal worden ingehaald. Er zal herhaaldelijk worden gesproken over de relatieve vochtigheid (RV). Wat is dat nu precies, die RV?

Elke luchtsoort, koud of warm, stilstaand of in beweging, bevat een hoeveelheid vocht. In ons voorbeeld gaan we uit van lucht met een temperatuur van 10°C.

De RV van deze lucht is het gewicht van de daarin aanwezige waterdamp, uitgedrukt als een percentage van de maximale hoeveelheid waterdamp die lucht van 10°C kan bevatten.

Is de lucht met waterdamp verzadigd en kan deze dan niet meer vocht opnemen, zoals bij mist, dan is de RV 100%. Bij een schraal weertype, dat we vaak in het voorjaar meemaken als de bijen op het koolzaad staan, bedraagt de RV midden op de dag slechts 30-40%.

Koude lucht kan minder vocht bevatten dan warme lucht.

In de bijenwoning zal de RV op verschillende plaatsen duidelijk verschillen en interessant voor ons zijn:

BIJENSTAND „DE BIJENKORF” sinds 1897. Ruime sortering IMKERSMATERIALEN en SPECIALITEITEN, HONINGSLINGERS enz.

Ook in HONING zijn wij ruim gesorteerd, nl. KLAVERHONING f 6,— p. kg. ZOMERHONING f 5,15 p. kg. ACACIAHONING f 6,50 p. kg. BOEKWEITHONING f 6,— p. kg. Alles inclusief B.T.W. Minimum-afname 15 kg. Bij afname van 200 kg EXTRA KORTING.

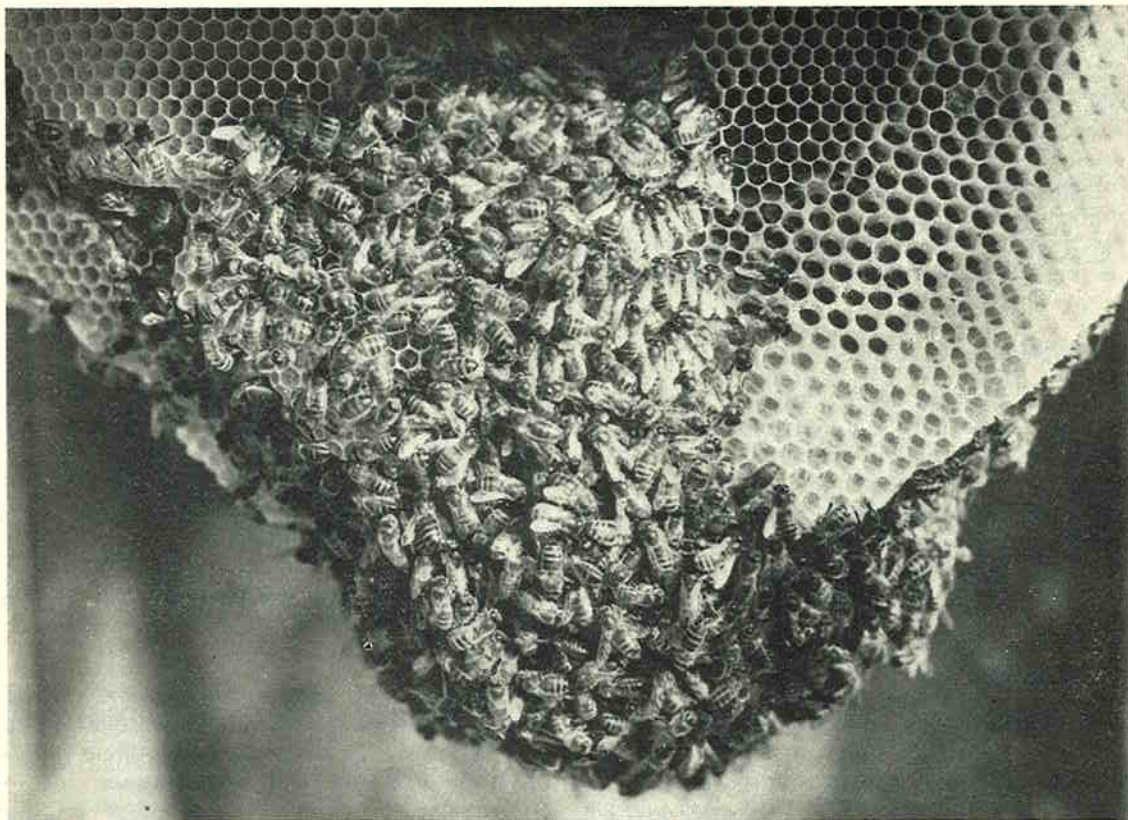
Ons magazijn is geopend van MAANDAG tot en met ZATERDAG. (Dagelijks van 8 tot 20 u.)

Alleen op donderdag zijn wij gesloten.

U kunt dan wel in onze depots terecht:

J. v. Breukelen, Dorresteiweg 4, Soest (Utr.)
J. v. Lokhuizen, Rijnsburglaan 10, Heerde (Gld.)

„DE BIJENKORF”, Hoevelakenseweg 144
3783 WK Terschuur (bij Amersfoort).
Tel. 03426-1978 - Postrekeningnr. 2622.

- a) de RV in de woning **buiten** de wintertros;
- b) de RV **in** de wintertros;
- c) de RV die voorkomt **in de cel met open broed**.

De RV genoemd onder a) verschilt weinig met die van de buitenlucht en is aan grote schommelingen onderhevig. Als de temperatuur daalt raakt de lucht in toenemende mate verzadigd en neemt de RV dus toe. Bij verdergaande afkoeling zal **condensatie** optreden. Als dit vocht de woning niet kan verlaten kan schimmelvorming op de raten plaatsvinden. Dit vocht lijkt **niet nadelig** voor de bijen in de wintertros. Bijen die in een omgeving verbleven met een gecontroleerde RV van 25, 51, 57 en 73% vertoonden geen verschillen in levensduur, maar bij 97% liep deze met een kwart terug.

Onder natuurlijke omstandigheden is het broednest de plek met de geringste RV van de gehele woning (vrijwel constant 40%). Door waaieren en andere bewegingen van bijen in het midden van de tros vindt een gelijkmatige spreiding plaats van de waterdamp tot de buitenzijde van de tros, waar die tenslotte aan de omringende lucht wordt afgegeven.

Rest ons de RV genoemd onder c). Zeer onlangs is hierover een opzienbarende studie verschenen, hetgeen in een apart artikel zal worden toegelicht. Of bijen de vochtigheid binnen de tros

controleren door meer warmte te produceren is niet bekend maar het verhogen van de temperatuur aan de buitenzijde van de tros van 25°C overdag tot een hoogste waarde van 30°C gedurende de nacht, geconstateerd tijdens een herfstonderzoek, stelt de bijen wel in staat om de RV ook tijdens de nachturen op 60% te houden, ondanks de grotere RV van de omringende lucht tijdens de koudere nacht.

Uitgaande van onderzoekresultaten mag worden gesteld, **dat vocht gedurende de winter voor geen enkel volk een probleem behoeft te vormen, als de volken maar sterk genoeg zijn om voldoende warmte te produceren om het teveel aan vocht te doen verdampen of af te voeren.**

Ko Zoet

Foto: H. G. Maagendans

IMKERSAGENDA

---

4 april
14 mei
4-5 juni

23-30 oktober

Algemene Vergadering, Wageningen.
Instr.avond Pl-ex., Wageningen.
Examen Praktisch Imker, Wageningen.
XXVIII-e Apimondia-congres, Acapulco, Mexico.

Even Bij-praten

OVER DIEREN...

In ons gezin zijn onze twee huisdieren niet weg te denken. Het zijn twee katten. De ene is een grote, zwart met grijs gestreepte kater, genaamd Bemo. De andere noemen we Poekie, het is een vrouwtje. Zij is zwart, heeft een witte bief en witte sokjes en is beslist geen katje om zonder handschoenen aan te pakken. Als iets haar niet zint blaast ze venijnig en staat ze klaar om met haar scherpe nagels een haal uit te delen. Bemo, de kater, is de goedheid zelve en vooral voor kinderen reuze lief.

Katten zijn gezelligheidsdieren. Als ik ga schrijven aan mijn buro dan komt er altijd wel één van deze katten bij me liggen en dan nog het liefst op het papier waarop ik aan het schrijven ben. En dat laat ik meestal maar even toe, want het zijn aanhankelijke dieren en we houden van ze. Het is zo, dat je veel liefde van hen krijgt.

Er zijn veel mensen, die één of meerdere huisdieren hebben. Onlangs las ik in een publikatie, dat er zo'n 9 miljoen huisdieren in ons land zijn en wel 1.220.000 honden, 1.210.000 katten, 2.100.000 vogels, 4.000.000 vissen en 700.000 knaagdieren.

Ik vraag me echter wel af of vele eigenaars hier-

van echte dierenvrienden zijn. Er zijn namelijk mensen, die hun dieren meer zien als statussymbool en ze, ter meerdere glorie van henzelf, van de ene naar de andere expositie brengen, waarbij ze zoveel mogelijk prijzen in de wacht willen slepen. Ook „schoothondjes” kunnen soms tot in het oneindige vertroeteld worden, maar of ook dit iets met dierenliefde te maken heeft waag ik te betwijfelen. Maar het overgrote deel van degenen die huisdieren houden doen dit uit **liefde** en deze echte dierenvrienden ontvangen zeker een even grote portie liefde terug van hun hond, kat, cavia, enz.

Gezien het vorenstaande is het niet moeilijk om over te gaan op het onderwerp BIJEN. Ook de imkers houden van hun bijenvolken. Het is algemeen bekend dat de imkers de bijen beschouwen als behorend tot de familie. In een oude imkersroman las ik, dat bij het overlijden van de imker, de vrouw naar de bijenkorven ging en de korven een rouwband gaf. Tevens deelde zij de bijen mede dat de baas was heengegaan. Wat een band tussen mens en dier! Ja, imkers hielden en houden nog steeds intens van hun bijen. En als dank voor de goede verzorging ontvangt de imker heerlijke honing, door de bijen bijeengegaard. Dit laatste kan ik mijn bij het buro liggende poesje niet wijsmaken. Maar dat hoeft ook niet, want katten hebben een andere interessesfeer. En zo hoort het ook!

Liesbeth van Kasteel

BIJ DE VOORPLAAT

De heer Robert van Lit, wetenschappelijk assistent afd. Haagse Historie van het Haags Gemeentemuseum, berichtte desgevraagd per brief het volgende over deze meesterlijk uitgevoerde gevelsteen:

„De steen, die in onze catalogus „De omgekeerde Bijenkorf” wordt genoemd, is afkomstig van de voormuur van het huis Hofstraat no. 8 (oude nummering), een straat welke vanaf het Binnenhof oostwaarts loopt. De steen is hoog 97 cm en breed 67 cm. De steen is aan het eind van de vorige eeuw in het bezit van het Gemeentemuseum gekomen.”

En daar aan de Stadhouderslaan 41 is hij sindsdien nog altijd te bewonderen. Wat de fraai uitgedoste imker feitelijk aan het doen is heeft de steenhouwer er destijds niet bij gezet. Mogelijk is de man aan het botsen of wil hij de honing gaan snijden, maar misschien is het ook zo maar een voorjaarsinspectie. Een boeiend geval in alle opzichten en daarom een ereplaats in het Groentje waard.

Redactie

Foto: Joke Maillie-Kuipers

BIJENTEELT IN CANADA - II

Wij zijn nu aangeland in het midden van de winter, de dagen lengen al, maar zeggen ze in Holland niet dat ze dan ook „strengen”? In dat geval heeft Nederland nog wat te goed, daar ik uit berichten van overzee wel begrijp, dat het bij U al goed gewinterd heeft. Hier in Ontario kunnen we niet klagen. Er was de nodige sneeuwval ter bescherming van het gewas, een paar dagen dooi ter afwisseling en temperaturen zo van 's nachts -25°C tot aan een gemiddelde van -8°C overdag. Tussen haakjes, een sneeuwstorm is hier soms een kostbare geschiedenis. Voor een stad als Ottawa kunnen de kosten van het opschonen van een 20 cm sneeuwstorm in de miljoenen dollar lopen.

Er is weinig over de bijen te vertellen. Sinds begin november hebben ze geen vlucht meer kunnen maken. We hopen dat een warme dag binnenkort een kans voor een reinigingsvlucht mag geven, echter het kan zijn, dat we tot in maart geduld moeten hebben. We zijn al blij, dat zich tot zover geen extreem koude temperaturen (-30°C en lager) hebben voorgedaan. Gedurende zo'n extra koude periode trekken de bijen zich sterk samen tot een dichte tros, waarbij ze soms contact verliezen met de honing, die zich in de raat boven de tros bevindt. Het resultaat is dat het volk verhongert, terwijl een overvloedige voorraad aanwezig is. Ook de horizontale beweging is dan moeilijk, zodat de buitenste bijen soms van de wintertros gescheiden worden en verkleumen.

Een ander verschijnsel is, dat vele bijen omkomen in de sneeuw. Zo op het oog lijkt het, dat de zon, weerkaatsend op de sneeuw, de bijen naar buiten lokt. Het valt zo buitengewoon op, doordat de verkleumde bijen zo duidelijk te zien zijn in de sneeuw; en waar een 40 kasten bij elkaar staan liggen er honderden. Er zijn allerlei methodes om dit te voorkomen (ook in Holland), maar ik kom meer en meer tot de conclusie, dat het beter is ze niet tegen te houden. De bij, die uitvliegt heeft een nood om dit te doen en het is beter haar te verliezen dan de raten bevuild te krijgen. De bijen weten instinctief beter wat goed voor het volk is en wij, imkers, zijn met al onze theorieën er wel eens naast.

Nu er weinig activiteit is op de bijenstand heb ik mooi de gelegenheid u iets te vertellen over de „package bee“-industrie (zie ook Groentje, okt. 1980, p. 225). In Canada, vnl. in de prairie-provincies, zijn de winters zodanig koud en lang,

dat het moeilijk wordt een bijenvolk levend over te houden. Een eenvoudige bedrijfsmethode is om eind augustus, wanneer de dracht over en de honing afgenomen is, het volk te doden met „Cyanogas“. Al het kastenmateriaal wordt daarna bijelkaar opgeslagen in een waarhuis en gedurende de winter schoon en gereed gemaakt voor het ontvangen van een nieuwe bijenzwerm. In april worden uit California e.a. zuidelijke staten van de V.S. de zwermen („package bees“) ingevoerd. Menige bijenhouder gaat ze zelf halen en neemt tegelijkertijd de kans waar voor een paar weken vakantie in het warme Zuiden. Op die manier worden zo naar mijn schatting ongeveer 300.000 volken ingevoerd. Een package bee bestaat uit 1 kg bijen met een koningin, verpakt in een houten kastje met fijn gaas aan de zijkanten. De imker maakt zijn beschutte bijenstanden sneeuwvrij en de bijen worden op een broedbak met een paar raten met honing als voorraad geïnstalleerd. Drijfvoeren is belangrijk en na 3 weken begint het volk zich uit te breiden. De nodige bakken worden op tijd toegevoegd en hopelijk is een goede dracht de beloning voor al het werk. Gedurende een uitstekend seizoen kan zo'n volk wel 100 - 150 kg. honing opbrengen. Natuurlijk is het niet zo eenvoudig als ik hier geschreven heb. De meeste commerciële bijenhouders hebben minstens 1000 kasten, menigéén het dubbele of meer, en het installeren van 1000 package bees of meer geeft wel even een zere rug. Ook het transporteren, vooral in het warme Zuiden, vereist veel zorg; gevallen zijn bekend, waar door gebrek aan ventilatie een hele vracht omkwam.

Ik hoor u al zeggen, wat een vreselijke manier van imkeren. De bijen laat je eerst de hele zomer voor je werken en dan maak je ze dood. In zekere zin hebt u natuurlijk gelijk. Als imker voel je je nauw verbonden met de natuur en het vernietigen van zoveel leven grenst aan heiligschennis. Echter voor de commerciële bijenhouder is het een kwestie van cijfers. De onkosten en het verlies om de bijen door de winter heen te brengen tegen die van het aankopen van een nieuwe zwerm in het voorjaar.

Nu zijn er de laatste jaren wat andere problemen op de voorgrond getreden. De bijenhouders in de zuidelijke V.S. telen vnl. bijen voor verkoop, honing is een bijproduct. Het gevolg is geweest, dat bij het telen van bijen de nadruk is gelegd op sterk broedende moeren, die niet altijd de beste honingverzamelaars zijn. Ook gedurende een drachtpauze hebben deze bijen soms de gewoonte om de opgeslagen honing weer in broed om te zetten. Een ander probleem is, dat bij het telen van duizenden koninginnen de kwaliteit achteruit gaat. Soms is ook in het Zuiden het voorjaar koel en nat, met als gevolg slecht be-

vruchte jonge moeren. Het gevolg is, dat binnen twee weken na installatie menige koningin is verdwenen of door de bijen vervangen wordt. Dit verlies kan wel 20% bedragen in sommige gevallen, wat een aanzienlijke schade veroorzaakt, tenzij de imker vlug genoeg kan rondkomen om alle volken na te kijken en nieuwe moeren in te voeren. Een derde moeilijkheid is de geweldige „rush” op package bees in het voorjaar. De bijen moeten geïnstalleerd zijn voor eind april om een voldoende lange opbouwperiode te hebben. Daarnaast dan nog een geldinvestering van 15 - 20 dollar per zwerm, plus vervoer en andere verliezen. Het gevolg van deze situatie is geweest, dat meer en meer imkers zich aangespoord voelen de bijenvolken te laten overwinteren. Door experimenteren zijn inwintermethodes ontwikkeld, die tot aanzienlijk succes geleid hebben. Het vereist echter een toegewijd vakman om goede resultaten te behalen. Gebleken is nu al, dat bij een overwinterd volk de honingproductie wel 30% hoger kan liggen, ook kan door intensieve controle op selectie etc. een ras gekweekt worden, dat beter aan de eisen van streek, klimaat en dracht voldoet. Het ziet er dan ook naar uit, dat meer imkers beter ervaring zullen krijgen in het instandhouden van de bijenvolken en er in de komende

jaren minder en minder volken vernietigd zullen worden. De wetenschap van het bijenhouden staat niet stil. **Veranderde omstandigheden stellen andere eisen, waaraan door voortdurend experimenteren voldaan wordt,** uiteindelijk leidend tot een meer winstgevende industrie.

Evert Termeer,
Finch, Ontario

**INTERNATIONAL SELECTION OF BEE BOOKS
IN ENGLISH**

Lists on request

International Bee Research Association
Hill House, Gerrards Cross,
Bucks SL9 0NR, England

**De nieuwe AKTIVITEITENGIDS
is uit !**

Prijs: f 2,50 + porto.

Bestellen bij het Bijenhuis, Wageningen

Over Evolutie, Bijen en Bloemen - 2

In verband met Darwins theorie van de natuurlijke selectie vroeg Hugo de Vries (1848-1935) zich af: Wat en waaruit selecteert de natuur? Naast **variatie** stelde hij het begrip **mutatie** op. We kennen uit de scheikunde het bestaan van elementen of atomen. Uit diverse combinaties kunnen hieruit verschillende stoffen worden gemaakt. Is dit ook mogelijk met verschillende **erfelijke eenheden of factoren**? vroeg De Vries zich af.

Merk op dat deze factoren werden afgeleid van **gen** (= doen worden), later (1909) **genen** genoemd. Deze naamsverandering verwijst naar een uit de Oudheid stammend begrip, de wordingsoorzaak (causa efficiens). Daarnaast kende men de stofoorzaak (causa materialis), de werkoorzaak (causa formalis) en de doelloorzaak (causa finalis).

Men hechtte algemeen geloof aan de mogelijkheid tot **spontane levendwording**. Nadat Pasteur (1822-1895) deze mogelijkheid op deugdelijke gronden had afgewezen kwam met de doelloorzaak eigenlijk het hele samenstel van oorzaken in het ongerede.

Onder **genen** worden thans de stoffelijke dragers van de erfelijkheid verstaan. De Vries' mutatieleer hield wezenlijke veranderingen in, welke leer later in Amerika door Morgan e.a. verder is uitgewerkt.

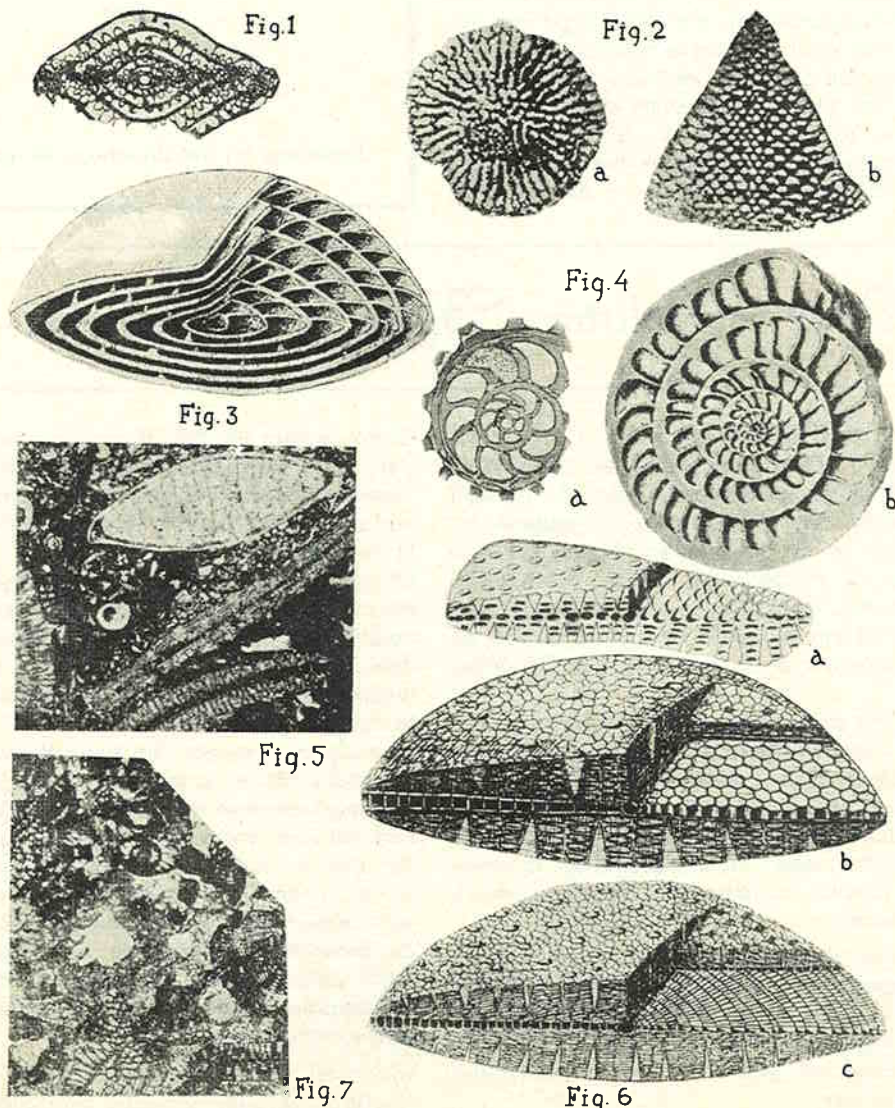
Er zijn hiervoor enige jaartallen genoemd. Dit houdt niet in dat er tussen 1859 en 1909 geen belangrijke vondsten werden gedaan. Integendeel, men was in staat de genen in de cellen te lokaliseren en ze onder de microscoop zichtbaar te maken.

Meende men eerder dat eiwit de voornaamste levenssubstantie is, sinds geruime tijd weet men dat naast eiwitten ook kernzuren betekenis hebben. Uit later onderzoek bleek dat deze niet minder dan de functie van genen uitoefenen. Een kleine honderd jaar na het verschijnen van Darwins boek over „Het ontstaan van soorten” was de **grondstructuur van de erfelijkheid** grotendeels uiteengerafeld. **Vast staat dat de genen de eiwitopbouw en de eiwitten op hun beurt de levensverschijnselen beheersen.**

De vraag doet zich voor wat er van Darwins natuurlijke selectie staande is gebleven? Om te

beginnen **getalsmatig**. Planten en dieren vertegenwoordigen hun ras of soort. Het milieu kan de aantallen vergroten of doen afnemen. Maar kunnen ook vanuit het milieu zelf de genen als zodanig worden geleid? Dit laatste zou een teruggrijpen op Lamarck betekenen. Stel, we bespuiten schadelijke insecten met een of ander vergif. Wat zien we gebeuren? De insecten breken de gifstof af en leven daarna rustig verder. **Creationisten** gebruiken zulke gegevens wel als argument om te stellen dat er geen evolutie bestaat. Maar dat gaat niet op! Naar we weten is de geschiedenis van onze aardkorst zo'n vier en half miljard jaar oud. We kennen aardlagen waarin resten van uitgestorven, eens levende werelden voorkomen, die juist door hun opeenvolging in de tijd evolutie onomstotelijk aantoonbaar maken (zie afbeelding).

Toch komt de vraag op: Wat is dan evolutie? Een toevallig gebeuren? Is evolutie omkeerbaar? Is het verloop planmatig? Of slechts een verschijnsel eigen aan de levende natuur? Vanuit dit laatste standpunt schreef **Bergson** zijn boek over „De scheppende evolutie” (1907). In de Oudheid (500 v.C.) stelde Parmenides dat „wat is niet kan worden en wat niet wordt niet kan zijn” (Dit „worden” te lezen in de oude zin van het doen worden = scheppen). Bij Bergson gaat het over een **voortdurend worden** (la durée = de duur). De stof kun je niet wegdenken; die is onvernietigbaar en kan evenmin worden aangemaakt. Hetzelfde geldt voor energie. Hoe ze ook veranderen, **de totale hoeveelheid blijft dezelfde**. Maar uit leven ontstaat telkens weer nieuw leven. Er is **generatie**, d.i. vermenigvuldiging. Th. Botman.

HOE STAAT HET NU MET DE VARROA? - II

Diagnose

Het gebruik van onderleggers, bespannen met gaas, onderin de bijenkast, om tijdens de winter rust dode mijten te verzamelen en op deze manier de diagnose te kunnen stellen, wordt steeds meer overgenomen. In Oberursel gebruikt men deze methode in combinatie met de mierzuurbehandeling.

Het onderzoek van de onderleggers vormt nog een probleem. Onderzoek ter plaatse door deskundigen (in West-Duitsland Bienensachverständiger genoemd) werkt goed. Na het opsturen en bewaren van de mul wordt het onderzoek veel moeilijker. Daarom wordt gewerkt aan laboratoriumtechnieken voor het onderzoek van wasmul.

Er zijn al ervaringen met het overgieten van de mul met alcohol. Onbeschadigde mijten komen hierin boven drijven. Bij voorzichtig toevoegen van water komt ook nog een groot deel van de beschadigde mijten naar de oppervlakte. In Oostenrijk heeft E. Hüttinger een iets ingewikkelder techniek ontwikkeld, die bestaat uit het drogen van de mul, vervolgens zeven, dan overgieten met trichloorethyleen en nog eens zeven. Wat er dan nog overblijft wordt overgebracht in alcohol, waarin de mijten komen boven drijven. Met deze en andere laboratoriumtechnieken moet nog uitgebreid geëxperimenteerd worden om tot een snelle betrouwbare diagnose te komen.

Ook naar een snellere diagnose op de stand zelf wordt gezocht. Veelbelovend lijkt het verdoven van enkele honderden bijen in een beker-glas met wat ether. Zowel bijen als mijten raken verdoofd. De mijten vallen van de bijen af en zijn tegen het glas zichtbaar. Na de behandeling komen de bijen weer bij en kunnen aan het volk teruggegeven worden.

Bestrijdingsmiddelen

Inmiddels is van grote aantallen stoffen onderzocht of ze als bestrijdingsmiddel tegen Varroa gebruikt kunnen worden. Het merendeel van deze stoffen is al snel weer afgevallen, ofwel omdat ze geen invloed hadden op de mijten, ofwel omdat ze bijengiftig waren. Van de middelen waarmee positieve resultaten zijn behaald, zijn de belangrijkste: Varrostan, Kelthane, Phe-

nothiazine, Broompropylaat, Malathion (lage concentraties), Benzylethylformiaat, mierzuur en Chloordimeformhydrochloride (K 79).

Nadeel van al deze middelen is, dat het effect minimaal is wanneer de behandelde volken niet absoluut broedloos zijn. **Geen van de middelen is volkomen ongevaarlijk voor de bijen.** Het effect van de behandeling is sterk afhankelijk van moeilijk te controleren omstandigheden, zoals de temperatuur in de kast, de volkssterkte, kast-type etc. Zelfs van het tot nu toe meest belovende middel mierzuur zijn de resultaten te wisselend om tot algemene toepassing over te kunnen gaan.

Voor een juiste beoordeling van de huidige stand van zaken moeten we bedenken, dat in de Bondsrepubliek Duitsland (evenals in Nederland en België) géén van deze middelen is toegelaten als geneesmiddel voor bijenvolken. Er is ook weinig bekend over eventuele residuen in honing. Vóór een veelbelovend middel toegelaten kan worden moet het voldoen aan de strenge eisen van de diergeneesmiddelenwet en de levensmiddelenwet.

Vooraf voor het systemische middel K 79 zijn de verwachtingen hoog gespannen, maar juist voor dit middel moeten we pessimistisch zijn over de toelating, omdat het kankerwekkende eigenschappen heeft. Bij de presentatie van de onderzoeksresultaten zei prof. Ruttner dan ook voorzichtigheidshalve, dat deze resultaten belangrijk zijn omdat hier voor het eerst een systemisch middel getest is. We leren op deze manier de methodiek kennen. Voor toepassing in de praktijk moeten waarschijnlijk andere systemische middelen gevonden worden.

Conclusies

Een voor de praktische Varroa-bestrijding geschikt middel lijkt nog ver weg. Toch: het onderzoek gaat door en we krijgen steeds meer inzicht in deze ziekte. Situaties zoals in Japan, waar volgens een enquête van dr. Ritter in 1972 22% van de volken stierf en nog eens 28% zware schade had, of zoals in Hongarije, waar in één jaar 100.000 van de 750.000 volken stierven, behoeven waarschijnlijk niet meer voor te komen. **Intensieve opsporingscampagnes en het intomen van infectiehaarden kunnen misschien de schade beperken.**

drs. A. de Ruijter, Tilburg.

ATTENTIE

De inzendtermijn van kopij en advertenties voor het Groentje eindigt op de 10e van elke maand voorafgaande aan de maand van plaatsing.

ONDERWIJS - VOORLICHTING DEMONSTRATIE

CURSUSSEN (vervolg opgaven nov. en dec. 1980):

Voor **beginners** opgeven bij:

Afd. Amstelland: H. S. Kooij, Watercirkel 125, Amstelveen. Tel. 020-452285. Aanv. febr.

Afd. Boskoop: J. M. L. de Frankrijker, Azalealaan 89, Boskoop. Tel. 01727-2902. Aanv. half febr.

Afd. Bunnik-Houten: Mevr. E. S. C. Kroes-Jasperse, Badorfstr. 45, Wijk bij Duurstede. Tel. 03435-4493.

Afd. Dordrecht: A. van 't Hoff, Gen. S. H. Spoorstraat 74, Dordrecht. Tel. 078-164317. Aanv. febr.

Afd. Ermelo: G. Noorderijk, Fokko Kortlanglaan 124, Ermelo.

Afd. Geldermalsen: P. v. Meurs, Walgtsestraat 33, Varik. Tel. 03445-1729. Aanv. jan.

Afd. Gouda: J. Venema-Termeer, Randenburgseweg 24^a, Reeuwijk. Tel. 01829-2967. Aanv. voorjaar.

Afd. Groningen: P. Kamstra, Verl. Hereweg 169, Groningen.

Afd. Holten-Markelo: D. G. Kleinburink, Kwinteweg 6, Holten. Tel. 05483-2312.

Afd. Hoogeveen: L. Hester, Boslaan 33, Zuidwolde. Tel. 05287-1747. Aanv. half febr.

Afd. Leiden: P. F. Reddingius, Rederijkersplein 17, Noordwijk.

Afd. Oegstgeest: H. v. d. Post, Lathyruslaan 6, Oegstgeest.

Afd. Zeist: B. Meeuwenoord, Tulpstr. 10a, Zeist. Tel. 03404-27335.

Afd. Zelhem: B. Meijerman, Dwarsdijk 6, Halle. Tel. 05736-479.

Voor **gevorderden** opgeven bij:

Afd. Boskoop: J. M. L. de Frankrijker, Azalealaan 89, Boskoop. Tel. 01727-2902. Aanv. jan.

Afd. Dordrecht: A. van 't Hoff, Gen. S. H. Spoorstraat 74, Dordrecht. Tel. 078-164317. Aanv. febr.

Afd. Ermelo: G. Noorderijk, Fokko Kortlanglaan 124, Ermelo.

Afd. Geldermalsen: P. v. Meurs, Walgtsestraat 33, Varik. Tel. 03445-1729. Aanv. febr.

Afd. Heerde: J. van Beek, Burg. Schorerlaan 8, Heerde. Tel. 05782-2140.

Afd. Leiden: P. F. Reddingius, Rederijkersplein 17, Noordwijk.

Afd. Gouda: J. Venema-Termeer, Randenburgseweg 24a, Reeuwijk. Tel. 01829-2967. Aanv. voorjaar.

Afd. Zelhem: B. Meijerman, Dwarsdijk 6, Halle. Tel. 05736-479.

Voor **andere cursussen** opgeven bij:

Afd. Boskoop: strovléchtcurcus: J. M. L. de Frankrijker, Azalealaan 89, Boskoop. Tel. 01727-2902. Aanv. jan.

Afd. Dordrecht: korfvlechten en stoelenmatten: A. van 't Hoff, Gen. S. H. Spoorstraat 74, Dordrecht. Tel. 078-164317. Aanv. sept.

Afd. Ermelo: korfvlechten: G. Noorderijk, Fokko Kortlanglaan 124, Ermelo. (Bij voldoende deelname.)

Afd. Heerde: strovléchtcurcus: J. van Beek, Burg. Schorerlaan 8, Heerde. Tel. 05782-2140.

Varroa in Neder-Saksen opgeruimd

De in de herfst van het vorig jaar in Neder-Saksen voor het eerst opgetreden, met bijenvolken uit Hessen meegekomen Varroa, is in Neder-Saksen weer opgeruimd. Om dit resultaat te kunnen bereiken, moesten in het getroffen district Soltau-Fallingbostel 2195 bijenvolken, voor het grootste deel tweemaal, op Varroabesmetting onderzocht worden. Verdere controles werden in de districten Verden, Hannover en Hildesheim uitgevoerd, omdat bijenvolken uit deze districten tijdens de heidebloei contact hadden gehad met de zieke volken in het district Soltau-Fallingbostel. De met deze, door mijten veroorzaakte, gevaarlijke ziekte besmette volken zijn gedood, waarbij de imkers naar evenredigheid schadeloos werden gesteld. De door de autoriteiten afgekondigde vervoersverboden zijn nu overal weer opgeheven. Het Neder-Saksische ministerie van landbouw wijst de imkers er in dit verband op, dat in het komende jaar slechts dan met bijenvolken gereisd mag worden, wanneer van te voren door controle van de wintermul het vrij zijn van Varroabesmetting officieel is vastgesteld. De imkers moeten daarom hun bijenvolken op tijd bij de daarvoor aangewezen districts-dierenarts ter controle opgeven.

N.B.

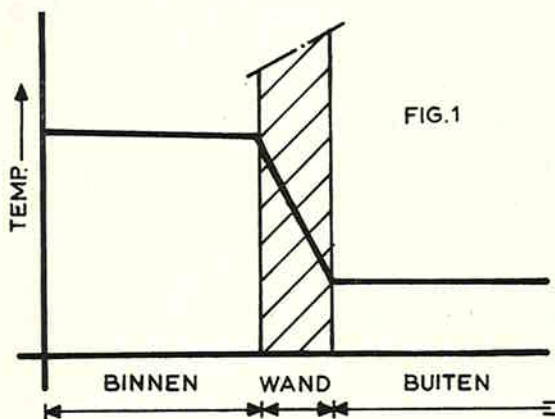
Bovenstaand optimistisch persbericht over de Varroabesmetting in Fallingbostel is overgenomen uit de ADIZ van september 1980. Hoewel de volken waarin de mijt werd gevonden zijn gedood, kan niemand zeggen of het gebied nu ook echt Varroa-vrij is. Lichte aantastingen kunnen onopgemerkt zijn gebleven en men dient dan ook de komende jaren alert te blijven.

drs. A. de Ruijter, Tilburg

De lezer schrijft

HECHTHOUT OF ECHT HOUT?

Naar aanleiding van „Heeft de hechthouten kast wel toekomst?” (Groentje, juni 1980, p. 178), wil ik proberen in een zakelijk betoog hechthout met gewoon hout te vergelijken. Algemeen bekende feiten, zoals gewicht, al dan niet scheuren, etc. laat ik buiten beschouwing.

's Winters handhaven de bijen een bepaalde temperatuur in de kast. Dit doen ze door voedsel te verbruiken. Op deze wijze krijgen ze met de honing een bepaalde hoeveelheid vocht binnen. Een deel van dit vocht raken de bijen met hun uitwerpselen (later) weer kwijt. De resterende vochthoeveelheid wordt door de bijen (in de kast) uitgedemd.

Dus:

- De luchttemperatuur in de kast is hoger dan die er buiten.
- De lucht in de kast zal veel vocht bevatten.

Het temperatuurverloop zal globaal een beeld geven zoals in fig. 1 is aangegeven. De daling van binnentemperatuur naar buitentemperatuur vindt vrijwel geheel in de kastwand plaats. Wanneer we nu bedenken dat warme lucht meer vocht kan bevatten dan koude, dan kunnen we ons afvragen wat een en ander voor de kastwand betekent.

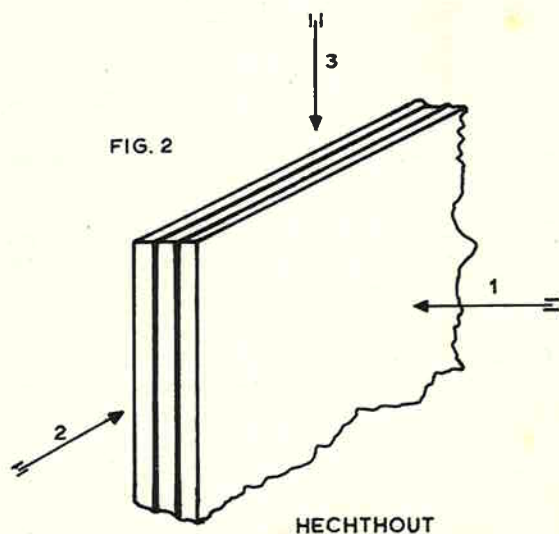
1e geval: Een „ademende” (of „uitwasemende”) kastwand. De warme binnenlucht dringt dan door de wand. Wanneer nu die binnenlucht de wand intrekt, zal ze worden afgekoeld en kan dan steeds minder vocht bevatten. De afgekoelde lucht zal dus vocht (condensatie) afstaan aan het hout. Dit voert tot verval van het hout.

Door de invloeden van zon, wind, regen en vorst zal de buitenzijde van een kast verweren. Men moet de buitenzijde hiertegen beschermen met behulp van verf of beits. Beits is in het algemeen een doorlatende laag, zodat 't voorafgaande betoog van kracht blijft. Verf vormt echter een afsluitende laag. Wanneer de verf goed hecht zal alle ingetrokken vocht in het hout moeten condenseren. Wanneer de verflaag minder goed hecht zal het uittredende vocht de verf doen bladderen.

Conclusie: Een „ademende” kastwand, al dan niet voorzien van een beschermende laag aan de buitenzijde, voert tot problemen. Dit ongeacht de houtsoort.

2e geval: Een aan de binnenzijde behandelde kast. Het beschreven probleem kan worden aangepakt door er voor te zorgen, dat het binnendringen van het vocht (aan de binnenzijde) veel moeilijker is dan het uittreden van het vocht (aan de buitenzijde).

Doordat de kast aan de buitenzijde minstens één verflaag (tegen het verweren) moet bezitten zal het noodzakelijk zijn op de binnenzijde minstens twee lagen verf aan te brengen. In plaats van deze beide lagen kan natuurlijk ook een vochtwerend middel worden aangebracht.

Aangezien het aanbrengen van propolis door de bijen enige tijd vergt zal deze laag geen rol van

betekenis kunnen spelen. De kasten behoren immers periodiek uitgevlamd en/of uitgekrabd te worden.

Conclusie: Een „ademende” kastwand moet aan alle zijden worden behandeld. Dit ongeacht de houtsoort.

3e geval: Een kast van (watervast) hechthout. In de richting 1 (fig. 2) zal het hechthout geen vocht doorlaten. De watervaste lijmlagen blokkeren dit. De warme binnenlucht zal in contact met de koelere kastwand in temperatuur dalen, dus ook hier minder vocht kunnen bevatten. Het teveel aan vocht wordt als condens afgezet op de kastwand en „stroomt” dan naar beneden. Watervast hechthout is alleen in richting 1 watervast. In de richtingen 2 en 3 kan het wel vocht transporteren. In die richtingen zijn er immers een aantal laagjes gewoon hout. De weg van warme naar koude lucht mag dus niet samenvallen met de richting van de pijlen 2 en 3. Hiermede dient bij de constructie rekening te worden gehouden.

Wanneer de weersinvloeden op de buitenzijde kunnen inwerken, zullen zon en wind de buitenste laag doen uitdrogen, waardoor de laag krimpt. Regen en mist daarentegen zullen die laag weer doen zwellen. Door deze heen en weer gaande beweging (krimpen en zwellen) zal de buitenste laag zich loswrikken van de lijmlaag. De buitenzijde moet dus ook hier tegen weersinvloeden worden beschermd.

Indien de weersinvloeden kunnen inwerken op de vlakken waar de lijmlagen zichtbaar zijn (richtingen 2 en 3) dan zullen alle houtlagen aan die rand gaan zwellen en krimpen. Hierdoor scheuren alle lijmlagen aan de rand. Deze scheurtjes kunnen dan water opnemen (hygroscopisch), zodat het hout toch wordt aangetast.

Dit laatste is bij de hoekvertanding zeer sterk het geval. Immers door het productieproces wordt het hout van de tanden a.h.w. wat murw geslagen. De kleine scheurtjes zijn dan meteen aanwezig.

Conclusie: Een kast van hechthout behoeft slechts aan de buitenkant te worden onderhouden.

Tenslotte: Het lijkt mij zeer de vraag of volkssterkte (10 ramen tijdens het inwinteren lijkt me overigens niet sterk) en ventilatiegaten enig werkelijk effect hebben. De zesramers welke ik ooit inwinterde waren zeker niet „nat” te noemen. Toch waren het kleine volken in hechthout-kastjes met een zeer kleine (ingangs-) ventilatie-opening.

Het vocht dat door de bijen wordt „uitgewasemd” moet weg. Wellicht stroomt het condenswater bij de hechthout-kast direkt weg en is het dus zichtbaar, terwijl het bij gewoon hout eerst voor een deel in het hout wordt opgenomen. In de zomer droogt dit vocht weer uit het hout. Het verdwijnt dan als damp en is dus onzichtbaar. Een ieder make zijn keus, doch zonder de voorkeur van een ander te veroordelen!

H. Tiggelaar, Rotterdam

De Bij in de Filatelie

In 1980 verschenen de volgende bijen-postzegels:

INDIA, 29 februari t.g.v. het 2e Internationale Congres voor Bijenteelt in tropisch klimaat; waarde 1 Rupee; afb. bij en korfpatroon.

NOORD-KOREA, 18 augustus; waarde 20 ch, afb. bij op lupine; waarde 30 ch, afb. bij en bloemen; waarde 50 ch, afb. bij vliegt over bloemen.

U.S.A. reeds vermeld in het Groentje van september.

P. J. Buitink, Nieuwegein.

Hier en daar bloeien ze al, de sneeuwkllokjes en misschien een enkele crocus.

Foto: J. J. Speelziek

INZENDEN VAN KOPIJ

U bespaart de redactie veel werk door de kopij te typen op A4-formaat, met 1½ regel afstand en ruime marge.

AFDELINGSNIEUWS

AKTIVITEITEN VAN DE AFDELINGEN

Deze rubriek is wegens geringe belangstelling op-geheven. RED.

NEDERLANDSE IMKERS,

Het Maandblad van de Vlaamse Imkersbond gaat zijn 67ste jaar in. Een abonnement kost 24,— Hfl. Maak kennis met imkerend Vlaanderen. Abonneren kan door storting/overschrijving op giro 109 1055 van Amro-Bank Tilburg, voor rekening 45 533 3831 A. Delvaux.

STICHTSE IMKERSDAG EN HONINGKEURING

Op 8 november 1980 is in het Dorpshuis „De Kolk” te Leersum de jaarlijkse Stichtse Honingkeuring gehouden. Op deze honingkeuring ging het om verschillende soorten honing, die beoordeeld werden op o.a. suikergehalte, smaak en netheid. Daarnaast waren er ook inzendingen als honingkoek, gebak en andere producten, zoals wasvorming en vlechtwerk. Er waren 60 inzendingen, waarmee de jury met de beoordeling geruime tijd „zoet” was. De eerste prijs individueel werd toegekend aan de heer K. C. Goudzwaard uit Driebergen, die dit keer maar liefst negentien inzendingen had. Aangezien het de derde keer was dat hem deze eer te beurt viel, kwam hij thans definitief in het bezit van deze beker. Door de grote inzet van de heer Goudzwaard en anderen kreeg de bijenteeltvereniging

Burgemeester Goudsmit feliciteert Imker Goudzwaard.

in Driebergen als afdeling die het beste voor de dag kwam en de meeste punten behaalde de wisselbeker voor de beste afdeling uitgereikt, welke door de heer P. J. Beens als vertegenwoordiger van de vereniging in ontvangst werd genomen. Behalve de honingkeuring werden nog een drietal prijzen uitgereikt. De eerste prijs voor degene die het beste honinggebak had gemaakt was voor mev. Verschuur uit Loenersloot, de eerste prijs wat betreft de vormgeving ging naar dhr. Van Someren uit Odijk en de eerste prijs voor het beste vlechtwerk van de korven werd gewonnen door dhr. Van Holland uit Veenendaal. De prijzen werden uitgereikt door burgemeester Goudsmit van Leersum. Mevr. L. C. A. M. van der Horst, Zeist

AFD. WOLVEGA

In de kantine van de Lagere Agrarische School in Wolvega werd op 29 sept. 1980 de eindles gegeven van de cursus voor beginners. Cursusleider Atze Dijkstra uit Oosterwolde ging daarbij vooral in op het invoeren van de volken voor de winter. Daarna werd een van de nieuwste bijenfilms „De bij hoort er bij” vertoond. Na de pauze werd een groot aantal getuigschriften door voorzitter G. Lantinga uitgereikt aan de geslaagde kandidaten, afkomstig uit Wolvega, Sonnega, Giethoorn, Havelte, Staphorst, Munnekeburen, Leeuwarden, IJhorst, Peperga, Steenwijk, Zuidveen, Blesdijke en Langelille. De 19 cursisten gaven vervolgens de originele wijze blijk van hun waardering t.a.v. cursusleider Dijkstra. Het was al met al een zeer geslaagde avond. G. Hof, secr.

AFDELING WEZEP 60 JAAR

Op dinsdag 11 november 1980 vierde de afdeling Wezep zijn 60-jarig bestaan in een feestelijke bijeenkomst van leden, gasten en hun dames. Tot de gasten behoorden afgevaardigden van naburige afdelingen en van verenigingen die zich bezighouden met aanverwante hobbies. Bij deze gelegenheid ontvingen onze leden L. Duim (lid sinds 1935), J. van Dijk (lid sinds 1952) en G. J. Janssen (lid sinds 1954) uit handen van hoofdbestuurlid W. M. Campen de verenigingsspeld. Na een kort overzicht van het wel en wee van de afdeling door de secretaris ir. P. G. Norg, volgde een lezing van de heer Campen over het doen en laten van de bijen, aan de hand van een serie uitmuntende dia's. Zowel voor geroutineerde imkers als voor niet-imkerende gasten een instructieve uiteenzetting van wat zich afspeelt in een bijenwoning. In de pauze werd gretig gediscussieerd naar aanleiding van de tentoongestelde imkersmaterialen. De hierna vertoonde films: De Honingbij en Secrets of the Beeworld gaven nog eens, en nu in „levende” vorm, het leven der bijen weer. Hierbij oogste vooral de eerste film veel succes vanwege zijn duidelijkheid en toelichting. Enige gasten maakten tenslotte van de gelegenheid gebruik om de jarige afdeling geluk te wensen. De afdeling Nunspeet deed haar felicitatie vergezeld gaan van een fraaie zelfgemaakte spaarkast.

ir. P. G. Norg, secr.

IN MEMORIAM

Hierbij geven wij kennis van het overlijden van ons medelid, de heer

G. Saris

op de leeftijd van 64 jaar. Wij wensen zijn vrouw en kinderen kracht toe dit verlies te dragen.

Bestuur en leden, afd. Zwolle.

Op 1 november 1980 overleed onze imkervriend, de heer

Arend Schoenmaker.

Hij mocht 74 jaar oud worden. Tientallen jaren heeft hij onze afdeling als bestuurslid gediend. We zullen zijn imkerervaring en zijn humor missen.

Bestuur en leden, afd. Nieuwleusen.

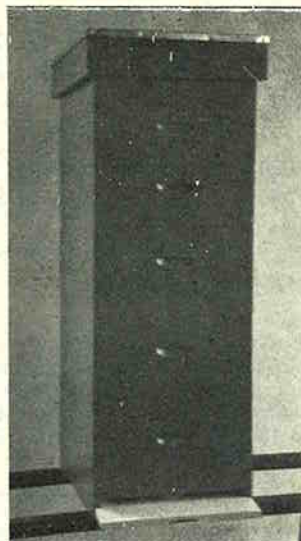
GOEDE VOORNEMENS 1981

Velen van U zullen de drempel naar het nieuwe jaar genomen hebben met op z'n minst één goed voor-nemen voor het nieuwe jaar.

WAS DAT ?

- * Eindelijk de oude kastonderdelen vervangen door nieuwe van het beste materiaal en de juiste maten, zodat alle onderdelen op elkaar passen.
- * Eindelijk op tijd de nu niet in gebruik zijnde ramen ontdoen van propolis en braamraat en ze voorzien van kunstraat, zodat alles voor gebruik gereed ligt op het moment dat u het nodig hebt.
- * Eindelijk de bijenstal eens helemaal opruimen en dan tevens een lijst aanleggen van kastonderdelen of gereedschap waar u elk seizoen weer dringend om verlegen zit. (Dit lijstje dan wel doorgeven aan het Bijenhuis, zodat wij kunnen zorgen dat dit in 1981 niet weer voorkomt.)
- * Alle kastonderdelen van een deugdelijke laag verf of lak voorzien, want ook de beste kasten die in Nederland gemaakt worden behoeven onderhoud.
- * U er zelf van overtuigen dat uw Bijenhuis is uitgegroeid tot de leverancier van letterlijk alles wat er op het gebied van bijenteelt te koop is.

Het team van het Bijenhuis heeft ook haar goede voor-nemens gemaakt nl. nog betere service en een nog om-vangrijker kollektie, zodat we aan alle wensen kunnen voldoen, want

Zulke kasten wensen wij u in 1981 en dan ook nog vol honing !

DE VERENIGING TOT BEVORDERING DER BIJENTEELT IN NEDERLAND

dát is de Vereniging die het meest voor haar leden doet, ook in de toekomst ?

Geld is vaak niet het enige probleem.

Wij helpen.

Geld werpt vragen op. Vragen over sparen, lenen, beleggen, hypotheken...

De ABN is ervoor om die vragen te beantwoorden. Om u te adviseren. Over geld net zo goed als over verzekeringen en vakanties. Vragen staat vrij bij de ABN. Komt u daarom eens praten.

ABN Bank